

Александар Сергејевич Пушкин

ЕВГЕНИЈЕ ОЊЕГИН

Прожет таштином имао је поред тога и ону нарочиту охолост која чини да се са подједнаком равнодушношћу признају добри као и рђави поступци, што је последица извесног осећања надмоћности, можда само замишљене.

Из приватног писма

Ја свет не желим да забавим;
Рад сам да се дојмим твојих жеља
Достојнији бих дар да ставим
Хтео у руке пријатеља,
Достојнији те душе красне,
Пуне дубине и чистоте
И поезије живе, јасне,
И природности и лепоте;
Но шта ћу - бар ко звуке страсне
Прими шарене главе ове:
Смешне и тужне мале сцене,
Простодушне и узвишене,
Немарне игре, живе снове,
Плодове ћаска, рада вредног,
Из младости и зрелих дана,
Открића хладног ума једног
И дневник срца пуног рана.

ПРВА ГЛАВА

*Да доживи хита, да осети жури.
К. Вјаземски*

I
"Мој часни стриц је узор прави
Откад је сасвим занемого
И мисли сад у старој глави:
Сви треба да гаштују много.
Нек другом то за пример служи,
Ал', боже, како то дотужи

Крај болесника стално бити,
Ни дан ни ноћ не одлазити;
Какво је то притворство ружно
Давати лек са сетним лицем,
Таскати с полумртвим стрицем
И поправљати јастук тужно, -
Мислећи при том, ал' за себе:
Кад ће већ доћи враг по тебе!"

II

Са мислима су тим далеко
Носила кола мога јунака,
По вољи Зевса што је стеко
Наслеђа својих свих рођака.
О, пријатељи мог Руслана!
С јунаком мојега романа
Без предговора, одмах сада,
Упознаћу вас ко што спада:
Мој Оњегин свој живот поче
Крај Неве; крај те реке исте
Где можда и ви рођени сте,
Ил' блистали сте, читаоче.
Онуда некад шетах и ја,
Ал' мени север слабо прија.

III

Служећи за част и за име,
Његов се отац у дуг сплео;
Три бала даво сваке зиме
И страћио иметак цео.
Јунака мог је срећа хтела:
Madame је прво над њим бдела,
Monsieur је затим са њим био,
А дечак беше жив, но мио.
Monsieur l' Abbe', ко Француз прави,
Сирото дете да не мучи,
У шали поче да га учи;
Моралом не хте да га гњави;
Несташлуке би претњом стишо,
И с њим у парк, у шетњу, ишо.

IV

Кад Евгенију младост стиже,
То доба слатке сете наше,
Од учења он руке диже,

А старог monsieur отераше.
Мој Оњегин је на слободи!
Већ ошишан по новој моди,
Одевен као dandy шета,
Појавио се усред света.
У француском је он пун знања:
Говори, пише подједнако;
Мазурку игра врло лако
И сасвим природно се клања;
Шта ћете више? Свет се слаже:
Драг је и умом располаже.

V

Сви учили смо више, мање;
Понешто зна од свега свако,
Те ученост и васпитање
Испољити је код нас лако.
Јунак је мој, по суду многих
(Судија одлучних и строгих),
Пун знања био, ал' по моди.
Наследио је дар да води
Неусиљене разговоре
О овој или оној ствари,
Да ћути као стручњак стари
Личности важне кад прозборе,
И жаром хитрих епиграма
Да буди осмехе код дама.

VI

Сад латински у моди није,
На знање ћу вам ипак дати;
Знао је доста Евгеније
Да може епиграф да схвати,
Да Јувенала уз реч сплете,
Да на крај писма *vale* мете,
И памтио је ко ђак вредан
Из Енеиде дистих један.
Никад му није дошла воља
Кроз хронолошки прах да рије
По столећима историје,
Ал' анегдота свака боља
Од Ромула до наших дана
У свест му оста урезана.

VII

Он није имо страст за звуке
Да целог века риме кује,
И није знао крај све муке
Трохеј и јамб да разликује.
Место Хомера, Теокрита,
Поручио је Адам Смита.
И економист посто потом,
А судио је вешто о том
Шта земљу спасава од беде,
И зашто може и без злата,
Земаљска блага кад су дата,
Богатство да јој обезбеде.
Ал' отац све то није знао,
И сву је земљу за дуг дао.

VIII

Све шта је знао Евгеније
Не могу рећи крај све воље;
Ал' оно што је ко геније
Од свих вештина знао боље,
Оно у чему му је младост
Нашла и бригу, а и радост,
И оно на шта трошио је
Лењости пуне дане своје, -
Беше вештина нежне страсти,
Коју је Назон опевао,
Због чега је ко патник пао
И блистав, буран век пун части
Завршио ван Италије
У глухој степи Молдавије.

IX

.....
.....
.....

X

Знао је невешт да се твори,
Да љубоморан, мрачан бива,
Да разувери, наговори,
Да тугује, да наду скрива,
Да буде охол и послушан,
Пун пажње, или равнодушан.

Како је био речит сјајно,
А како ћутљив осећајно
И нехајан у писму страсном;
Знао је душу да унесе
У оно чиме обузме се,
И могла је у оку јасном
Стидљивост, дрскост, нежност чиста,
И суза послушна да блиста.

XI

И нов је знао да се прави,
Наивност шалом да очара,
И ласкањима да забави,
И очајањем страх да ствара;
Да разумом и страшћу руши
Устезања у младој души,
Да чека слабост, ако треба,
Да нехотичну нежност вреба,
Да љубав прати, да је буди,
Да први одзив срца позна,
Да осећања туђа дозна,
Састанак тајни да изнуди,
Па после мирно и удвоје
Њој лекције да даје своје.

XII

Како је рано млад и смео
Заносио кокете страсне,
А уништење кад би хтео
За супарнике своје часне,
Како је спремо речи јетке,
Клевете, замке или сплетке!
Но супрузи су (ма шта крили)
С њим пријатељи увек били:
Угађо му је муж надувен
Ђак Фобласов и препредењак,
Сумњичав старац, сед поштењак,
И рогоња и горд и чувен,
Сав задовољан свачим редом:
Сам собом, женом и обедом.

XIII. XIV

.....
.....

XV

У кревету је још и дрема,
А већ му носе пошту нову.
Па шта је? Позив. Он се спрема:
Три куће га вечерас зову;
На бал, на дечије посело...
Па где ће бити вече цело?
И кога ће пре свих обићи?
Свеједно, он ће свуда стићи.
А дотле у свом боливару
И преподневној тоалети
Извезе се у град и лети
По пространоме булевару
Све док на сату не одзвони
На ручак позив монотони.

XVI

Ал' пада мрак. У санке седа.
"Хеј, с пута! С пута!" - већ се зачу.
Засребрило се иње леда
На дабровоме огртачу.
К Talon-у хита (што пре само!)
С Каверином се нашо тамо;
На млазу вина чеп одлета
У таван право, ко комета;
Пред њим је roast-beef крвав, врео,
Младости раскош - гљива зрела,
То најбоље од галских јела,
Стразбуршки пирог свеж и бео,
Сир лимбуршки чувена гласа,
И лопта златног ананаса.

XVII

А жеђ и даље тражи чаше
Да залију котлете нове.
Ал' часовник јунаке наше
На нови балет, ево, зове.
Законодавац бинских људи
И непостојан и пун ћуди
Поклоник чаробних актриса,
Почасни грађани кулиса, -
Наш јунак полете театру,
Где свако ту слободу има
Да entrechat са пљеском прима,
А да извижди Клеопатру

И да Моини "браво" кличе
Да би се чуло како виче.

XVIII

Чаробни куте, дивно место!
Слободе друг, сатирик смео
Фонвизин ту је имо престо,
Књажњина ту је успех срео,
А делио је данак суза
И данак бурних аплауза
Наш Озеров са Семјоновом.
Катењин ту је славом новом
Оживео Корнејев бљесак,
Шаховски ту је оштроумни
Рој комедија дао шумни,
А Дидло жњео славе пљесак.
Ту је, у сенци сјајних сала,
И моја младост протицала.

XIX

Да чујете мој глас пун туге,
О, богиње, вас нема више!
Да л' сте још исте, ил' вас друге
Сменивши не надокнадише?
Да л' ћу још чути песме ваше,
И Терпсихоре да л' ћу наше
Гледати игре узвишене?
Ил' више неће срести мене
Познато лице када уђем,
И с разочараним лорњетом
Пред непознатим, страним светом,
Ко хладни гост на пиру туђем,
Почећу нем и сам да зевам
И да о прошлом добу сневам?

XX

Ври позориште. Ложа бљесак.
На партер и фотеље пљушти
Са галерије жустар пљесак
И завеса у лету шушти.
У ваздушастом сјају своје,
Гудалу верна чаробноме,
Сва прозрачна, у нимфа јату,
Истомина се сја у злату.
Једна јој нога у крут плови,

А врх се друге пода тако...
Наједном скок! И прхну лако
Ко ветар с уста Еолови'.
Сада се погне, сад извије
И хитром ногом ногу бије.

XXI

Сви тапшу. Евгеније стиже.
Он гази госте дуж фотеља;
Искоса двојни доглед диже
У ложе нових дама стреља.
Све галерије њим прелети;
И лицима и тоалети
Пронађе одмах силне мане,
Па мушки свет на обе стране
Поздрави, и у правцу сцене
С досадом најзад диже поглед,
Ал' зевајући скиде доглед
И рече: "Треба све да смене;
Подносио сам балет доста,
Ал, досадан и Дидло поста".

XXII

Још змај, сирене, враг и амор
Узбуњују тај призор славни,
Још сном лакеји блаже замор
На бундама уз улаз главни,
Још гледаоци трупћу, шмрчу,
Ућуткују се, кашљу, хрчу,
Још пљескање унутра трешти,
Још позориште сјајно бљешти,
Још зебу коњи, ногом кују,
Под амовима снег их праши,
Још поред ватре кочијаши
Длан о длан бију, газде псују,
А Оњегин већ кући жури,
Да се обуче што пре жури.

XXIII

О, да л' ћу дати цртеж верни
Одаје где је чудац учен,
Питомац моде беспримерни
Обучен, свучен, па обучен?
Све што нам отмен Лондон нуди
За забаву и модне ћуди,

И што по морским пучинама
За маст и дрво шаље к нама,
Све што Париза укус жедни
На своју корист производи
За забаву, за свет по моди,
За раскош и сјај непрегледни, -
Све то сад краси собу сретног
Филозофа непунолетног.

XXIV

Ћилибар жути турских дула,
Порцелан, бронза сто запрема,
И права радост нежних чула -
Брушени кристал пун парфема;
Чешљићи, сјајне тестерице,
Криве и праве маказице,
Сто врста четки: нежне, грубе,
За нокте, косу и за зубе.
Да додам нешто стиху нашем:
Русо је згранут био тиме
Што нокте чисти Грим пред њиме,
Пред речитим комедијашем .
Ту заштитник слободе, људи,
Није у праву што се чуди.

XXV

Јер човек може трезвен бити
Иако сјајне нокте има;
Због чега добу пркосити?
Обичај - то је деспот свима.
Оњегин беше у одећи
Од Чадајева педант већи,
И то што кицош зову свуда,
Јер бојао се оштрог суда.
Он дневно пред огледалима
Проведе барем два-три сата,
И кад се најзад јави с врата,
Као Венера изглед има,
Кад богиња у маске крене
Па се у мушко преодене.

XXVI

Његовом сјајном тоалетом
Очарао бих ваше око,
И мого бих пред стручним светом

Да опишем је на широко.
Мој посô је и то зацело,
Ал' то би било врло смело,
Јер панталоне, фрак и блуза
Те речи нема руска муза,
А видим, крив пред вама свима,
(О чему и сам судим строго),
Да ми је роман шарен много:
Толико страних речи има,
Иако сам у време старо
Велики речник наш отварао.

XXVII

Ал' сада није реч о томе;
Боље на бал да похитамо.
У екипажу најмљеноме
Наш јунак већ је пошо тамо.
С каруца, што у низу дугом
Стоје у реду једна с другом,
Фењери двојни сјајем зрачним
Пред палатама блеште мрачним
И на снег лију дуге своје.
Светиљки пуна, сјајна, чиста,
Раскошна зграда једна блиста;
По прозорима сенке стоје
И клизе ко низ тамних скица
Профили мушких, женских лица.

XXVIII

Ал' ево већ и мог јунака;
Ко стрела брзо испео се
Преко широких басемака;
Размрсио је прамен косе,
И ушо... Већ је пуна сала,
А музика је малаксала;
Мазурка сада све занима,
Тескобе, вреве свуда има;
Гардисти звекћу мамузама,
Пролећу љупких дама ноге
И њиним трагом очи многе
Пролећу пуне сјајног плама;
Заглушили су звуци гласни
Завидљив, женски шапат страсни.

XXIX

У дане жудњи, радовања,
Био сам луд за баловима.
За писма, љубав и признања,
Да л' игде лепшег места има?
Супрузи врли, ја пред вама
Стојим са својим услугама;
Да вам на нешто пажњу скренем:
Ја хоћу да вас опоменем!
Будите мајке и ви строже,
Пазите ћерке нетремице,
Држите лорњет свој уз лице,
Јер иначе, - саклони, боже!
Овако перо зато пише
Што давно већ не грешим више.

XXX

На забаве сам ја до сада
Живота много протраћио.
Да морал због њих не опада,
Љубитељ њихов још бих био.
Ја волим бујну, плаху младост,
Тескобу, раскош, сјај и радост,
И наших госпа тоалете,
И ножице... Ал' с муком ћете
У Русији пронаћи место
С три пара витких женских ногу.
Ах, дуго већ ја две не могу
Да сметнем с ума. И сад често
Већ хладне мисли због њих блуде;
У сну ми оне срце буде.

XXXI

У каквом крају, где и када
Забравићеш на те дане?
Ножице драге! Где сте сада?
Где газите цветиће ране?
На истоку сте расле нежном,
И у мом крају тмурном, снежном
Свој траг ви нисте оставиле,
Заволеле сте дражи свиле
И раскошну мекоту сага.
Због ваших чари, зар сам давно
Забрављао име славно,
Прогонства бол, и места драга?
Ишчезе срећа младих лета

Ко с ливада траг ваших пета.

XXXII

Дијане груди, лице Флоре,
Другови, то су дивне ствари!
Ал' мене нога Терпсихоре
Привлачи више но те чари,
Прориче она моме оку
Награду сјајну и високу
И вечито у срцу мојем
Слободне жеље буди ројем.
Волим је, ти то знаш, Елвина,
Под столом кад је столњак скрива,
У пролеће на влацу њива,
У зимско доба крај камина,
На блиставом паркету сала
И на граниту морског жала.

XXXIII

Још увек памтим море бурно
Кад завидех крај хладне стене
Валима што су текли журно
Пред ноге да се баце њене,
И жудах да са њима могу
Дотаћи усном драгу ногу.
Не, никада у страсне дане
Младости моје разбуктане
Не жудах тако као тада
Армида младих усне рујне,
Образа њиних руже бујне
И жудње пуна прса млада!
Не имадаху никад страсти
Над мојом душом такве власти.

XXXIV

Ал' памтим ја и друго време;
Кад успомена дођу звуци,
Ја опет држим срећно стреме...
И ножицу са њим у руци;
Опет је машта узаврела,
И крв се опет шири врела
По срцу што се давно хлади,
И опет љубав, опет јади!
Ал' доста славих горде душе
Брбљивим гласом лире чедне;

Љубави оне нису вредне
Ни песме коју надахнуше;
Тих чаробница речи многе
Обмањују - ко њине ноге.

XXXV

А Оњегин? - Наш јунак чудни
На починак се жури касни,
А Петроград је многољудни
Пробудио добошар гласни.
Трговац уста, носач прође,
На пијацу коцијаш пође;
Охчанка некуд с врчем крете,
А снег јој шкрипи испод пете.
Југарњи жамор већ се шири
И дижу се над крововима
Стубови новог, плавог дима.
Из радње пекар, Немац, вири,
И често, ко и сваког дана,
Отвара прозор свог дућана.

XXXVI

Ал' заморна је балска врева,
Те јутро у ноћ преокрете,
И сад у слаткој сенци снева
Богатства и весеља дете.
Касно се диго новог јутра,
И живот пред њим све до сутра
Једноличан и шарен пуче;
И сутра исто што и јуче.
Па да л' је срећан Евгеније
У свету својих младих лета,
Пун успеха код лепог света,
Крај сласти које живот крије?
Је л' срећан усред хучног славља,
Млад, неопрезан и пун здравља?

XXXVII

Не: жар из срца оде рано.
Досадио му светски шум,
А женама не беше дано
Да дуго маме његов ум.
Неверства му је било доста,
А досадно другарство поста,
Јер није био таквог кова

Да пије шампањ због другова
И онда кад му то не прија,
Нити да буде добре воље
Када га муче главобоље.
И најзад (мада кавгација)
Напустио је кавге своје,
Куршуме, сабљу и двобоје.

XXXVIII

И болест, чије су порекло
Морали наћи већ лекари,
Сплин, како би се негде рекло, -
Наша чамотиња у ствари,
Овладала је њим помало.
Зацело њему није стало
Самоубиство да покуша,
Ал' сада му је хладна душа;
Ко Child-Harold је недосежан
Ишо у салон из салона;
Ни сплетке света, драж бостона,
Ни уздаси, ни поглед нежан,
Баш ништа пажњу да му скрене,
Ни да га троне, да га прене.

XXXIX. XL. XLI

.....
.....

XLII

Вас, ћудљивице вишег света,
Напустио је прво он;
И збиља, данас код вас цвета
Досадан, празан, висок тон;
Иако можда нека дама
Тумачи Сеја и Бентама,
Њин разговор је - мада чедна
Несносна бесмислица једна.
А уз то су толико нежне,
Свечане, умне, тачне, вредне,
Опрезне тако, тако чедне,
И мушком свету недосежне,
Да може и сам изглед њин
У човеку да створи сплин.

XLIII

И ви, лепотице, у свету,
Ви, које касно ноћу носе
По петроградском полусвету
Каруце брзе - одреко се
Мој Оњегин и ваше власти;
Тај отпадник од бурних страсти
Затворио се сад у кући,
И почео је зевајући
Да пише, ал' му баш по ћуди
Не беше овај рад пун муке;
Није му ишло то од руке,
Те није допо у ред људи
На које нећу да се јадам
Јер и сам у ту врсту спадам.

XLIV

И беспослици опет одан
И душевном празнином мучен,
Циљ изабро је благородан
Да присвоји ум туђ и учен;
Гомилу књига, ено, спрема
И чита, чита - сврхе нема;
Та досаду, та лажи крије,
Ту савести, ту смисла није;
На свакој ланци и вериге;
Из моде су изишле ове,
А као старе су и нове;
Ко жене остави и књиге,
И полицу где прашне стоје
Завесом црном покрио је.

XLV

Ко он, и ја тад збацих бреме
Закона светских и таштине
И с њим се здружих у то време
Јер заволах му особине;
Маштању склоност нехотичну,
Настраност ретку, ничем сличну,
И ум заједљив, брз и хладан.
Ја огорчен, он сетом свладан.
Обојица смо у то доба
Познали игру страсти јасно;
У оба срца жар је згасно,
Обојицу је срела злоба
Фортуне слепе и злог света

На самом јутру наших лета.

XLVI

Ко живи, мисли, тај у души
Не може да не презре људе,
Ко осећа, тог вечно гуши
Бол који прошли дани буде;
За њега ништа лепо није,
Јер сећања га гризу змије
И кајања га увек море.
Ал' све то краси разговоре;
Збуњиво ме је у почетку
Говор и дух јунака мога,
Ал' свикох ја и поред тога
На његов ум, на реч му јетку,
На шале пуне жучи кобне,
На епиграме мрачне, злобне.

XLVII

Ах, како смо се често лети,
Под небом јасним и прозрачним,
Кад ноћ на тиху Неву слети
И кад у таласима мрачним
Не огледа свој лик Дијана, -
Сећали страсних, давних дана,
И љубави протеклих тајно
И безбрижно и осећајно
Упијали без речи, сретни,
Дах благотворне добре ноћи.
Ко сужња тужног и без моћи
Што носи сан у честар светни,
Преносиле су тад и мене
У моју младост успомене.

XLVIII

Ослонивши на гранит раме,
Мој Оњегин је мрачна лика
Сањао са мном усред таме
Као што песник себе слика .
И све је тихо било тамо;
Стража се у ноћ звала само
И с Миљонске је колска звека
Стизала до нас издалека.
Ширећи складно весла своја
На реци чун се њихо неки

И очараво нас далеки
Рог, или смела песма која...
Ал' слађи је за шетње касне
Звук Тасове октаве страсне.

XLIX

Јадрански вали, Брента, драге,
Видећу једном ја и вас,
И надахнућа пун и снаге
Ваш чаробни ћу чути глас!
Драг је он деци Аполона;
По гордој лири Албиона
Мени је знан и сродан ми је.
О, ноћи златне Италије!
Уживаћу и ја у вама
Са млађаном Венецијанком,
Час брбљивом, час немом знанком
У чудним, црним гондолама.
Уста ће моја с њом да стеку
Петраркин говор и реч меку.

L

Да л' ће ми доћи час слободе?
Време је, време, ја јој кличем;
Чекам и блудим поред воде;
Једрима лађа машем, вичем.
Под ризом бура, с ових гора,
По распућу широког мора.
Када ћу поћи на пут журни
И оставити живот тмурни
У овом крају непривлачном?
Па тад под небом земље родне
У афричко жестоко подне
За Русијом да чезнем мрачном,
Љубав и патње где сам знао
И где сам срце покопао.

LI

Да са мном види земље стране
Оњегин хтеде да се крене,
Ал' удес је за дуге дане
Одвојио од њега мене.
У гроб и његов отац оде
И пред њиме ниче ко из воде
Поверилаца ланац дуги;

У сваког ум и рачун други.
У процес да га не уплету,
А задовољан тим што има,
Наслеђе он је дао њима
Не видећи у томе штету,
Ил' предвидевши издалека
Да смрт и старог стрица чека.

LII

Баш тад је примио, у ствари,
И позив да у село иде;
Пре смрти стриц је хтео стари
Бар још једанпут да се виде.
На ову вест, у село правце,
Поштанским спрегом стрмоглавце
На састанак наш јунак крете;
Успут је зеву и пун сете
Припремао се ради пара
На уздахе и изглед скроман
(И тим ја почех овај роман),
Ал' нашао је стрица стара,
На столу, хладног и без даха,
Ко готов данак земног праха.

LIII

Сав свет му беше на услузи,
Јер покојнику са свих страна
Дођоше друзи и недрузи,
Ти стални гости свих сахрана.
До гроба су га отпратили,
Попови, гости; јели, пили,
А затим су се сви разишли
Ко да су некуд послом ишли.
Наш јунак житељ села поста:
Тај расипник и ветрогоња
Постаде власник земље, коња,
Лугова, вода - и ту оста.
И њему беше врло мило
Што мења живот чиме било.

LIV

Два дана су му биле нове
Самотне доље тога краја,
Потока приче, шумор зове,
И сумрачна свежина гаја,

Ал' трећег, поље и луг мали
Нису га више забављали;
Затим га од њих дремеж свлада
И он већ јасно виде тада:
Иако дворци булевара,
Балови, карте не постоје,
Да и у селу досадно је;
Стражари и ту чама стара
И прогони га сваког трена
Ко сенка или верна жена.

LV

Ја живот волим тих, пун мира
И сеоско спокојство дивље;
Звонкија ту је моја лира,
а стваралачке мисли живље.
Ту far niente закон влада.
У доконости, пуној склада,
Крај самотних језера блудим,
И свакога се јутра будим
Због задовољства и слободе.
Ту много спавам, мало читам,
И ретко кад за славом хитам.
Зар нисам ту, уз разоноде,
Уз нерад, мир и шетње ране
Најсрећније ја нашо дане?

LVI

Љубави, село, цвеће, поље,
Лењости! Ја сам вама одан!
Хоћу да истакнем што боље
Да Оњегину нисам сродан,
Да не би читалац понеки,
Или издавач какав преки
Клевете или лажи које,
Сравњиво овде црте моје,
И тврдио у кругу вишем
Свој портрет да сам овде дао,
Ко горди Бајрон што је знао,
Као да не могу да пишем
О неком другом по потреби,
Већ једино о самом себи.

LVII

Сви песници су увек били

Маштања страсних пријатељи.
И мени су се снови снили
И душа је по чудној жељи
Сачувала њин облик тајни,
Муза им дала живот трајни,
И опево сам ја у стиху
Девојку горску, дивљу, тиху,
И робињице са Салгира.
Ал' пријатељи мога рада
Питање од вас чујем сада:
"За којом жуди твоја лира?
Којој у роју гордих жена
Припада сетна песма њена?"

LVIII

Чије се очи теби сјаје
И надахнућа буде права?
Ко награду твом стиху даје,
И коју стих твој обожава? "
Ниједну, драги пријатељи!
Неутешан у страсној жељи
Искусих љубав. Срећан који
Са њоме риме зна да споји,
Јер двоструком је њега снагом
Песнички занос стиго свети,
Утеху он је нашо сети
И Петраркиним ишо трагом
И славу стеко стихом голим,
А ја сам глуп и нем кад волим.

LIX

Прошла је љубав, дошла Муза,
Разведрио се мрачни дух,
Ослобођен од старих уза
Чаробне звуке тражи слух.
Пишем и срце већ не тужи,
А перо сада ређе кружи;
Крај започете строфе строге
Не шара женске главе, ноге...
Пепео хладни где да плане?
Још тугујем, ал' суза нема
И траг се буре скоро спрема
Из душе моје да нестане,
А тада ћу на нову тему
Почету песму ил' поему.

LX

Размишљах већ о форми плана,
Јунаку како да дам име,
И прву главу свог романа
Завршио сам срећно тиме.
Све то сам прегледао строго;
Знам, противречног има много,
Ал' нећу на то да се вратим;
Цензури дуг ћу свој да платим,
Па ћу на гозбе новинарске
Да пошаљем свој плод и муку.
Сад путуј, дело мојих руку,
Ка обалама Неве царске!
Заслужи славу за мој труд;
Неправду, грдње и лош суд.

ДРУГА ГЛАВА

О rus!...

Нор.

О Рус!

I

Дивно је место било село
Где Оњегин је самовао;
Идилчан би дух зацело
Благослов тамо небу слао;
По страни, горд и штићен брегом
Од ветрова са хладним снегом,
Над речицом се замак дизо;
Пред њим се ланац поља низо
И златне њиве боја пуне,
Беласала се гдегде села,
На паши пасла стада бела,
А дивљега су врта круне
Шириле сенке свога хлада,
Станиште нимфа и дријада.

II

Славни је замак саздан био
Ко прави замак што се зида;
Старински укус он је крио,

Сав отмен, тих и складног вида.
У собама високим тама,
Гостинска сва у тканинама,
А пећи од шарене глине
И царске слике, украс чине.
Све то је сада трошно јако,
Ал' пријатељу мом нимало
До тога није било стало,
Јер зевао је подједнако
У одајама новим, модним
Ко и у овим старомодним.

III

Настанио се баш у соби
Где годинама стриц је хуко,
Кључарку псово и у злоби
Кроз прозор гледо, мухе туко.
Ту мастила ни капи нема;
На простом поду диван дрема;
Сто, два ормана и папири...
Мој Оњегин ормане шири;
У једном су рачуни стари,
У другом чета боца има,
Крчази с воћним соковима
И престарели календари;
чича пун посла и пун бриге
У друге није гледо књиге.

IV

На поседима земље своје,
Некако време да проведе,
Наш Оњегин наумио је
Да најпре нови ред заведе.
Пустињски мудрац тај све мења;
Старински јарам кулечења
Лаким је данком смењен био
И роб је срећу поздравио.
Ал' шкрти сусед зло је тешко
Већ видео у свему томе
И гуњђао у куту своје
А лукаво се други смешко;
И сви се сад у једном слажу:
Опасан чуцак он је - кажу.

V

С почетка сви су ишли к њему,
Ал' пошто су му стално слуге
Приводиле на задњем трему
Ждрепца за пољске шетње дуге
Чим само чују или виде
Да неки гост у госте иде -
Сви увређени до дна душе
Познанство са њим прекинуше.
"Неотесан је, груб је с нама,
Фармазон то је, учтив није,
Он чисто вино само пије,
Не љуби руке наших дама,
Све да и не, не каже да-с."
Раширио се такав глас.

VI

Стigio је баш те исте зиме
Нов спахија у своје село,
И суседи су и над њиме
Изrekli сличан суд зацело.
Њему је име било Ленски;
Лепотан и дух гетингенски
У свету својих младих лета,
Поклоник Кантов и поета
Из Германије он је тмурне
Донео знања знаке нове:
Слободољубив дух и снове,
Настране мисли, жеље бурне
И реци вечно у заносу,
А до рамена црну косу.

VII

Од разврата и злобе људи
Он није стigio још да свене
И згrevали су младе груди
Срдачност друга, нежност жене.
Наивно му је срце било,
Љуљушкало га наде крило
И новог света сјај и шум
Опијали су млади ум.
Сумње је он у лепе лажи
Или у слатке снове крио,
И живот је за њега био
Још загонетка пуна дражи;
Над њом је главу лупо радо

И чудима се самим надо.

VIII

А верово је да постоји
На свету сродна душа нека
Што чезне да се с њиме споји,
И што на њега стално чека.
И да ће увек бити јачи
Другови него опадачи,
И да ће ланце чак да приме
Да њему спасу част и име.
Да живе и у наше време
Љубимци судбе, што се труде
Да усреће на свету људе,
И да ће то божанско племе
И нас наједном обасјати
И да ће свету срећу дати.

IX

Самилост, пркос горде главе,
Љубав за опште добро људи,
И слатке муке прве славе
Загреваху му крв и груди.
У свет се он са лиром крете;
Под небом где је пево Гете,
Песничким огњем пуним снова
Успламтела је душа ова.
Вештину муза, складних сања,
Изневерио никад није;
И његов стих и данас крије
Вечито лепа осећања,
Свежину маште снажне, плодне
И чар простоте неопходне.

X

Пево је љубав, њој покоран,
И песма му је била чиста
Ко дечји санак благотворан
И као месец што се блиста
У пустињама тихог неба:
Бог уздаха и слуга Феба.
Опевао је тугу, магле,
Растанке несрећне и нагле,
Романтичарске руже, лиру,
И земље туђе и далеке,

Где је проливио суза реке,
И опево у тихом миру
Свог увелог живота сету
Пре но што узе двадесету.

XI

У селу, где је Евгеније
Једини да га схвати мого,
Гозбама селским никад није
Поклањо Ленски пажње много.
Од суседа је бежо бучних
Јер се из њиних прича хучних
О вину, жетви и о псима,
О косидби и рођацима,
Баш нису сјала осећања
Ни песничка жестина тајна,
Ни разум, ни бистрина сјајна,
Па ни вештина школског знања,
А њине жене нису миле
Чак ни толико умне биле.

XII

Богат и згодан, он је тада
Ко младожења приман свуда;
Тај обичај у селу влада;
Свако је спремо кћер да уда
За суседа свог полуруског,
Чим уђе, говор круга уског
Наврће причу на осаму,
На момачког живота чаму,
Па зову госта самовару
И чај му Дуња сипа тада;
Њој шапћу: "Дуња, пази сада!"
А затим носе и гитару
И писне она (боже благи!):
" О, дођи ми у дворе, драги! "

XIII

Ал' ето, Ленски није хтео
Да робовање прими слатко,
И с Оњегином кад се спео,
Начинише познанство кратко.
И зближише се; вал и камен,
Стихови, проза, лед и пламен
Нису баш тако много страни;

Досадни беху први дани
Јер нису били истих ћуди,
Ал' затим су се снашли боље,
Јахали сваки дан у поље
И постали баш блиски људи.
Тако се (то и мене пече)
Из досаде другарство стече.

XIV

Ал' кад се без притворства суди,
Ни том другарству верни нисмо;
Нуле су за нас други људи
А јединице само ми смо.
Наш узор су Наполеони;
Двоногих бића милиони
Оруђа проста сад су за нас;
Чувства су дивља, смешна данас.
Сношљив је био Евгеније;
Мада је људе добро знао
Па их уопште презирао,
Без изузетка ни то није;
Неке је збиља уважавао
И ценио је чувство право.

XV

С осмехом он је слушо Ленског;
Надахнут поглед, говор буран
Песника младог гетингенског
И ум у суду несигуран -
Мом Евгенију све је ово
Изгледало још сасвим ново,
И трудио се он да спречи
Хладноћу својих оштрих речи,
Јер што да туђој срећи смета?
Доћи ће време; нека живи
И нек' се песник мало диви
Свем савршенству овог света!
Опростимо му варке ове
И младих дана жар и снове.

XVI

На препирке и мудровања
Све их је могло да побуди;
Науке, добро, зло и знања,
И уговоре древних људи,

Судбину, живот, гробне тајне
И предрасуде многе трајне, -
По реду ту је све и свашта
Подвргла суду њина машта.
Занесен жаром поезије,
Песник је чито у то време
Са тмурног севера поеме
И пажљиви је Евгеније,
Иако ништа не разуме,
Све слушао што боље уме.

XVII

Занимале су њих и страсти
И сећо их се Евгеније
(Спасен од њине бурне власти)
Са уздахом што сету крије.
Срећан је ко је за њих знао
Па их се најзад отресао,
Срећнији ко их не познаје
И ко се врло ретко каје;
Ко растанцима љубав лечи,
Ко мржњу сплетком утољава
И с другом и са женом зева
Без љубоморе и злих речи...
Срећан, ко карти своја права
На наслеђе не поверава.

XVIII

Кад живот наш у дане касне
Под заставу спокојства скрене,
И када страст у нама згасне
И постану нам смешне њене
Самовоље и бујне тежње,
Закаснеде кад прођу чежње -
Смирени, мада не без труда,
Слушамо тада с пажњом свуда
И туђих страсти језик бучан,
Те нам то опет срце буди;
Тако инвалид стари, худи,
Бркоња младих говор звучан
Из кута свога с пажњом прати
И чуљи уши све да схвати.

XIX

Ал' зато наша плаха младост

Да чува тајну није склона;
Љубав и мржњу, бол и радост
Разгласи увек радо она;
Ко љубавни инвалид стари
Слушо је јунак мој, у ствари,
Исповест свога друга новог
И тајне срца песниковог.
Наивну савест, пуну жеља
Ленски је хито да открије,
И сазнао је Евгеније
Љубавну причу пријатеља,
Приповест коју красе снови
Што за нас давно нису нови.

XX

А волео је... љубав ову
И не сретамо данас више;
Једино душу песникову
На такву љубав осудише:
Све исти снови, маште исте,
Вецито старе жеље чисте
И увек исти стари јади;
Ни далек пут што срце хлади,
Ни растанака дуго време,
Ни сати које муза тражи,
Ни туђе земље пуне дражи,
Ни гозби хук, ни знања семе,
Баш ништа није ни у чему
Изменило ту страст у њему.

XXI

Још као дете Олги одан,
Са срцем што је још без рана,
Он беше сведок благородан
Забава њених првих дана;
Он је у крилу шумске сене
Делио радост игре њене,
А очеви се блиски стекли
И деци венца два обрекли.
У тихом куту дивљег света
Она је пуна чари, жеља,
Цветала поред родитеља,
Ко што ђурђевак тајно цвета
Скривен у густој трави села
Од лептирова и од пчела.

XXII

Заносе прве младе крви
Њему је она даровала;
И фрула му је уздах први
Сањарећи о Олги дала.
Сад збогом, игре златне, пусте!
Он воли сада шуме густе,
Самоћу, сету и тишину,
Звезде, и ноћ и месечину,
И месец, неба лучу сјајну,
Чијој смо и ми некад моћи
Давали данак будних ноћи
И радост јада - сузу тајну,
А сад је нама он за мрака
Замена слабих светиљака.

XXIII

Увек је скромна, увек вредна
И весела ко јутро била;
Ко песников је живот чедна,
Ко пољубац је била мила.
Косе јој беху боје лана,
Очи ко плаво небо дана,
Покрети гипки, а струк ломан...
Ал' узмите ма који роман
И наћи ћете саздан верно
И Олгин портрет. Он је мио
И драг је мени некад био, -
Па додијао неизмерно.
Дозвол'те да вас мало боље
Забавим сестром наше Оље.

XXIV

Татјана јој се сестра звала;
Први пут име то - Татјана,
Ћудљива муза сад је дала
Личности некој из романа;
Па шта? - Зар није складно, звучно?
Ал' знам ја, с њим је неразлучно
Сећање на дах ропских соба,
На слушкиње и древно доба.
Наш свет имена ружна даје,
Укуса код нас мало има
(Поготово у стиховима),

А просвета нам не пристаје,
И ми смо од ње - ма шта рекли -
Извештаченост само стекли.

XXV

Она се, дакле, Тања звала,
Чар и свежину сестре њене
Природа Тањи није дала
Да тим на себе поглед скрене;
Ћугљива, дивља сети рада,
Бојажљива ко срна млада,
Сред породичног топлог крила
Ко туђинка је она била.
Да мази се не беше склона
Крај оца и крај мајке своје;
Са децом ко и сама што је
Да скаче није хтела она;
Често, у прозор загледана,
Сањарила је целог дана.

XXVI

Сањарење - њен знанац стари -
Од младости је њене ране
Красило маштом пуном чари
Доконе, дуге селске дане.
Прсти јој иглу нису знали;
Да украшава ћерћев мали
Свиленом шаром - није она
Никада била много склона.
Тањи је драже било тада
Да се са добром лутком малом
Спрема у игри и са шалом
За закон што у свету влада
И да јој даје опомене
Од своје маме научене.

XXVII

Ал' сад, у овим годинама,
За лутке више није знала;
О вестима и моди дама
Са њима није расправљала.
Несташлуци јој беху страни;
Страшних су прича древни дани
У тами зимске ноћи снене
Обузимали мисли њене.

А кад би дадиља довела
На ливаду из околине
Децу да Олги друштво чине,
Тања да игра није хтела
И клонила се смеха звучног
И забављања њиног бучног.

XXVIII

Она је радо на балкону
Чекала кад ће зора плава,
Када на белом небосклону
Сазвежђа коло ишчезава,
И светлост се видиком шири
И весник јутра, ветар пири
И прикрада се дан полако.
Зими, кад ноћи крило лако
Над земним крајем дуже влада,
И дуже спава у тишини
На магличастој месечини
Лењиви исток - чак и тада,
По навици у исте часе,
При свећи Тања дизала се.

XXIX

Роман је био радост њена
И накнада за све, а она
У варке беше заљубљена,
У Русоа и Ричардсона.
Њен отац беше човек мали,
У прошлом веку заостали,
Он књиге није никад чито
И да л' су штетне није пито;
Сматро је да су игра права
И њега није било брига
Каква код ћерке тајна књига
Под јастуком до јутра спава.
А мати? - била је и она
Без памети од Ричардсона.

XXX

Да, волела је Ричардсона,
Ал' не што му је дела знала,
И што је више Грандисона
Но Ловласа симпатисала,
Већ зато што је њена стрина

Московска кнегиња Алина
Њој напунила главу тиме.
Младожења је још те зиме
Њен супруг био: да уздише
За другим тад је она стала
Што јој се свидо, то је знала,
Умом и срцем много више;
Тај Грандисон је био красан
Кицош и коцкар првокласан.

XXXI

Ко он и она с пуно склада
По моди беше одевена,
Ал' другом су је дали тада
Без пристанка и знања њена.
И да утиша јаде њене
Разложни муж се брже крене
У своје село, где је жена,
Сам бог зна киме окружена,
Плакала дуго, ноћу бдила,
Да се разведе најпре хтела,
А затим кућу преузела,
И задовољна најзад била;
Навика увек с неба слеће
Ко замена кад нема среће.

XXXII

Та навика је утишала
Јад којем лека није било,
А сасвим ју је, богу хвала,
Откриће једно утешило;
Уз одмор, труд и бригу трајну,
Докучила је важну тајну:
Како да мужем сасвим влада;
И све набоље пође тада.
Са вољом послу свом је пришла
И расходима управљала,
За казну је у војску слала,
На купање је петком ишла,
Служавку тукла кад дотужа -
Не питајући за то мужа.

XXXIII

Некад је она крвљу знала
Да краси стране споменара,

Прасковију Полином звала
И певала кад разговара,
Носила стезник сасвим уско
И руско Н ко N француско
Умела кроз нос да проплете.
Ал' све се брзо преокрете;
И забраву сад је дала
Албуме, корсет и Полину;
А некадашњу је Селину
Акуљком опет просто звала,
И најзад ватом поставила
Халат и чепац свој од тила.

XXXIV

Њен супруг ју је обожаво,
У ћуди јој се није плео.
Верово јој је, мирно спаво,
У халату је пио, јео,
И живот му је мирно теко;
Понекад би се код њих стеко
Круг обичних, но присних лица,
Суседа добрих породица;
Да себе жале, друге куде,
И забаве се којечиме,
Па прође вече дуге зиме,
А дотле већ и чај им нуде;
Већ вечери, већ сну је време,
Па се и гости кући спреме.

XXXV

Живот се њихов, тих и частан,
Држо предања и старина:
Код њих је увек тигањ мастан
О мрсу био препун блина;
И постили су без омашке;
Волели кола и љуљашке
И гатање и песме хора.
На Тројицу, кад бдења спора
С досадом слуша пук недужан,
Они су лили тад из ока
Три сузе на струк босиока;
Ко ваздух квас им беше нужан,
И код њих су при јелу, вину,
Служили госте према чину.

XXXVI

И старили су тако они.
Тад мужа позва тама гроба
Под нови венац да се склони.
У подневно је умро доба,
Баш кад су га на обед звали;
Суседи су га оплакали,
Деца и жена пуна туге
Искреније но многе друге.
Он беше прост и добар "барин"
И тамо где прах његов снива
Надгробна плоча стоји сива:
Смирени грешник Дмитар Ларин,
Господњи раб и бригадир
Под овом плочом нађе мир.

XXXVII

Међу пенате кад је своје
Стигао Ленски издалека,
Гроб суседов посетио је
И стекла га је туга нека.
Том пепелу је уздах дао.
"Роог Yoric! - он је шапутао -
Ко дете сам му често пута
Скидао орден са капута
И игра му се на рукама!
Олгу је мени хтео дати;
Пито се: да л' ће дочекати?...
И Ленски ту, у сенци храма,
Написа с тугом и са жаром
Надгробну песму знанцу старом.

XXXVIII

Ту је пред једним гробом тужним
И праху свога оца јадног
Одао пошту болом дужним.
На браздама живота хладног
Судбине воља тако мења
Ко кратке жетве поколења;
И свако од њих класа, вене,
А нова иду да га смене.
Тако и наше младо племе
Буја и кључа као бура
И дедове ка гробу гура,
Ал' доћи ће и наше време,

И унука ће наших чета
Одгурати и нас са света.

XXXIX

А дотле нек вас, браћо славна,
Опија лаки живот мало;
За мене он је ствар ништавна
И није ми до њега стало.
Од варки ја сам скрио зене,
Ал' дира још понекад мене
Заборављених нада снага.
Јер тешко ми је да без трага
Оставим свет и живот цео;
Ал' не пишем ја хвале жудан;
Свој тужни удес и век чудан
Да прославим бих можда хтео,
Па да на мене, ко друг предан,
Подсети људе бар звук један.

XL

Можда ће вољом чудне среће
Нечије срце он да троне
И можда на дно Лете неће
Звук строфа мојих да потоне!
Једном ће можда, мудра лица,
Будућа нека незналица
Рећи пред мојом славном сликом:
То беше песник над песником!
Захвалност прими с моје руке,
Ти, поклониче музе сетне,
Чији ће пажљив ум да сретне
И сачува мој стих и звуке,
Чија ће рука или говор
Обновити мој стари ловор.

ТРЕЋА ГЛАВА

*Elle était fille, elle était amoureuse.
Malfilâtre*

I

"Куда ћеш, Ленски? Ви, поети! " -
"Извини, већ је време моје". -
"Не држим те ја, али где ти

Проводиш свако вече своје?" -
"Код Лариних." - "Е, то ме чуди;
Зар није глупо, сам просуди,
Да тамо траћиш вече свако?" -
"Нимало". - "Баш не схватам како;
Већ видим како то изгледа...
Све срдачна и проста лица,
Обична руска породица;
Дом гостољубив и пун реда,
Слатко при вечном разговору
О киши, лану и о тору..." -

II

"Па не видим ја зла у томе." -
"Досада зло за тебе није?" -
"Туђ сам ја вишем свету твоје
И домаћи круг дражи ми је
Где могу..." - "Опет сад еклога!
Побогу, драги, доста тога!
Па? Идеш? Жао ми је много.
Ах, збиља, Ленски, да л' бих мого
Да видим ону коју хвалиш,
Филиду ту твог ума, пера,
Стихова, суза et cetera?
Упознај ме с њом." - "Ти се шалиш?"
"Не." - "О, па хајде, сада сврати!
Са пажњом ће нас дочекати.

III

Хајдемо."
Лете дрошке њине.
Појавише се. Расипају
Услуге љубазне старине
Што често јако скупо стају.
Чин угошћења, ево, кружи,
У зделама се слатко служи,
И за њих се крај стола наче
Воштани крчаг боровњаче.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV

Ал' ево, они кући лете,
Носе их касом кола лака,
Па хајде бар да послушнете
Разговор наша два јунака:
"Но, шта је? Зеваш, Евгеније?" -
"Навика, Ленски". - "Ко да ти је
Досадније но пре?" - "Нимало."
И тако већ је вече пало.
Андрјушка, брже, ето мрака!
Већ ми је глупих места доста.
Та Ларина је мало проста,
Ал' ипак врло мила бака.
Боровњаче се оне бојим;
Отежаће ми соком својим.

V

Кажми ми, која је Татјана? " -
"Па она, што је невесела
Ушла и сетна ко Светлана
Крај прозора без речи села". -
"И ти си срце младој дао?" -
"Што?" - "Ја бих другу изабрао
Када бих ко ти песник био.
Лик Олгин је зацело мио,
Ал' подсећа на мртву слику;
Румена је и пуна она
Баш ко Вандајкова Мадона,
Ил' глупи месец на видику".
Владимир нешто сухо рече
И ћутао је село вече.

VI

Долазак овај мог јунака
Код Лариних је (што бих крио?)
Створио много утисака,
А суседе је забавио.
Нагађања су текла крадом;
Свуда се о том прича с надом
И не без грешке свако суди;
Женика Тањи нашли људи,
А неки ни то нису крили
Да ће и свадба скоро њена,
Али је, кажу, одложена,
Јер прстен нису набавили.

О свадби Ленског већ се давно
Говорило у друштву јавно.

VII

С досадом те је беспослице
Слушала Тања, ал' је крадом
Мислила о том нехотице
Са нејасном и слатком надом,
Та мисао до срца прође:
Заљубила се - време дође.
Пролеће тако буди врело
У топлој земљи зрно зрело.
Давно је њена машта будна
Кроз нежну тугу непрестану
Тражила своју кобну храну;
И љубавна је патња чудна
Стезала младе груди стога,
А душа чекала... ма кога,

VIII

И дочекала; оку свану;
Рекла је: то је он! и сада,
Авај, у ноћи и на дану,
И кад је ретки сан савлада, -
Све сада овом срцу драгом
О њему прича чудном снагом,
И досадне су јој и мучне
Нежности пуне реци звучне
И брижне очи слушкињине;
Утонула у тугу она,
Не слуша госте свог салона
И залудице куне њине
Доласке бучне, изненадне,
Седељке дуте и досадне.

IX

Са каквом пажњом сад Татјана
Над љубавним романом бдије
И како живо очарана
Заводљив отров његов пије!
Маштања снагом, снагом снова,
Оживљена створења ова:
Малек-Адел уз Де Линара,
И Вертер, патник тај пун чара,
Волмар крај своје љубавнице,

И Грандисон, тај узор људи
(Што сад у нама дремеж буди) -
Сви они сад су исто лице
За сањалицу нежну били:
У Оњегина су се слили.

Х

У машти као хероина
Писаца драгих живог ума,
Као Клариса, ил' Делфина,
Татјана у дубине шума
С опасном књигом сама слази...
Ту тражи она и налази
Свој тајни жар и снове своје,
У пуном срцу што се поје.
Присваја сада лако, жедно,
Туд бол и срећу душа њена,
И она шапће занесена
Јунаку драгом писмо једно.
Али наш јунак (што бих крио?)
Грандисон збиља није био.

ХИ

Некад је сваки писац живо
Јунака свог у првој глави
Свечаним стилем описиво
Ко савршенства узор прави.
Снабдево је то биће чедно,
Гоњено увек неправедно,
Искреном душом, умом тачним
И лицем благим и привлачним.
Пун само чистих осећаја,
Јунак је његов млад и смео
Да жртвује се увек хтео,
И најзад негде око краја,
Порок је увек кажњен био,
А леп се венац добру вио.

ХИИ

А сад нас магла обавија;
Нас од морала дремеж хвата;
И у роману порок прија;
И ту му данас шире врата!
Британске музе лажи нове
Девојчицама кваре снове

И идоли су сада њени
Ил' Вампир онај замишљени,
Ил' Мелмот, скитац онај худи,
Ил' Вечни Жид, ил' Гусар жучни,
Ил' Сбогар мраћни, недокучни,
А Бајрон својом срећном ћуди
Облачи крајњи егоизам
У намргођен романтизам.

XIII

Ал', пријатељи, чему све то?
Презревши претње бога Феба,
Престаћу и ја можда, ето,
Да будем песник, вољом неба
У мене нови враг ће ући,
У прозу ћу се ја повући
И тад ће залазак мој скроман
Да испуни старински роман.
Ал' неће тајни страх убице
Да опише то дело славно;
Препричаћу вам једноставно
Предања руске породице
Љубавне снове пуне чари
И обичаје дана стари'.

XIV

Препричаћу вам приче знане
Оца ил' стрица мог са села,
Састанке младих заказане
Крај старих липа, поред врела,
Бол љубоморе што све мења,
Растанке, сузе помирења,
Па ћу их опет завадити
И венац ћу им најзад свити...
Ја памтим речи нежне, страсне,
Љубави болне речи знане,
Што су у оне прошле дане
Крај ногу љубавнице красне
С језика живо текле мога.
Ал' одвикох се ја од тога.

XV

Татјана, вољена Татјана!
Над тобом ми је суза пала;
Судбину тужну својих дана

Тирану модном ти си дала.
Пропашћеш, драга, ал' пре тога
У слепој нади срца свога
Ти желиш срећу кобне страсти,
Упознајеш живота сласти,
Чаробни отров жеља пијеш,
И свуда срећних састајања
Ти уточишта видиш, Тања,
Са њиме где ћеш да се скријеш;
у свему види твоја душа
Тог кобног духа што те куша.

XVI

Љубавна патња Тању гони
И пошла је у врт да тужи;
Наједном земљи оци клони
Малаксала да пут продужи;
Надимају се прса њена
И сва је ватром обливена;
Замро јој дах и стао ум,
У оку сјај, у уху шум...
Наступа ноћ и месец бдије;
Нагледа неба даљни свод,
У гранама славуја род
Извија звучне мелодије;
У тами Тања још не спава
И своју даду ословљава:

XVII

"Не спава ми се ноћас, нано!
Отвори прозор..." - "Хоћу, радо,
Ал' шта је то са тобом, рано?" -
"Досада... хајде, причај, дадо!" -
"О чему, Тања? Пре сам знала
Збитија безброј, много шала
И гатки о злим духовима
И девојкама... сад о њима
Већ ништа не знам... све се, Тања,
Заборавило што се знало;
На зло се много штошта дало;
Издаје разум..." - "Причај, њања,
У ваша минула времена
Јеси ли била заљубљена?" -

XVIII

"Откуда! Нисам ја ни знала
За љубав у тим годинама,
Јер би ме у гроб отерала
Свекрва моја или мама." -
"И удала си се? А како?" -
"Господ је, кћери, хтео тако;
Мени је тринаест било, Тања,
Још млади био је мој Вања;
Две недеље је једна снага
У нашу куцу навраћала
И благослов је својта дала;
Горко сам плакала од страха,
Уз плач су косу ми расплели,
Уз песму цркви ме повели

XIX

И у туђ род увели, рано...
Ти не слушај?" - "Ах, дадо, није..
Тугује моје срце, нано,
Рођена моја, сад да ми је
Да исплачем све сузе своје!..." -
"Ти ниси здрава, дете моје!
Помилуј, Боже, и сахрани!
Шта хоћеш, чедо, кажи нани...
Сва гориш... ево воде свете..." -
"Ја нисам болесна ни снена;
Знаш, дадо... ја сам... заљубљена!"
"О, Господ био с тобом, дете!" -
И дадиља је с немим жаром
Крстила Тању руком старом.

XX

"Ја волим", - дади дошаптава
Питомица сирота њена;
"Ти, мила моја, ниси здрава!" -
"Пусти ме, ја сам заљубљена".
Месец је сјао нов над гајем
И озараво тужним сјајем
Тањине косе расплетене,
Чари лепоте сетне њене
И старицу што с брижним жаром
Пред њом у ноћи седи бледој
Са марамом на глави седој,
У кафтану дугачком, старом...
И све је снило у тишини

На надахнутој месечини.

XXI

Посматрајући месечину,
Далеко Тања срцем блуди,
Ал' мисао у глави сину:
"Сад иди, дадо, добра буди,
Примагни сточић ближе свећи...
И дај ми перо... сад ћу лећи."
И ево најзад Тање саме.
Тишина. Месец сја из таме,
А налакћена Тања пише;
На уму јој је Евгеније,
Порука њена љубав крије
И чедном страшћу она дише.
Ал' готово је писмо њено...
Татјана, ком је намењено?

XXII

Лепотице сам знао многе
Хладне ко чисте зиме снежне;
Негањиве, свечане, строге
И самом уму недосежне.
Задивљен таштом ћуди њином
И њином природном врлином,
Да побегнем од њих сам хито
И с њиховог сам цела чито
Натпис што с пакла плаши људе:
Сад оставите наде ваше!
За њих је сласт да друге плаше,
А невоља да љубав буде!
Ал' можда и ви виђали сте
На Неви такве госпе исте.

XXIII

У кругу ропских поклоника
Виђах и друге госпе красне,
Равнодушна и ташта лика
За уздахе и хвале страсне.
И шта закључих својом главом?
Оне су љубав таквим ставом
Одбијале с почетка јако,
Ал' опет би је стекле лако
Бар сажаљењем пуним мере;
Бар утисак би човек стеко

Да њине речи звуче меко,
И трчао је с пуно вере
Љубавник млад и слеп и потом
За охолом и злом лепотом.

XXIV

Па зар је Тања више крива
Безазлена и чедна што је,
Што не лаже, што будна снови
И верује у снове своје?
Што без вештине и без знања
Воли по тежњи осећања?
Што не сумња још душа њена
И што је тако обдарена
Истрајном вољом, умом јасним,
Живошћу маште и још при том
Упорном ћуди племенитом
И срцем нежним али страсним?
Зар неће бити опроштена
Лакомислена љубав њена.

XXV

Прибрано суди ум кокете,
Татјана не зна шала шта је,
И љубави ко мило дете
До краја своје срце даје;
Не мисли страсна душа њена:
Одложимо док скочи сена,
Заплетимо у мрежу дубље,
Будимо надом самољубље,
А кад у нашој буде власти,
Уморимо га сумњом спором
И пренимо га љубомором,
Јер иначе ће, лишен сласти,
Лукави сужањ рад слободе
Да збаци оков и да оде.

XXVI

Да спасем част свом завичају,
Тешкоће многе ми предстоје;
Зацело мораћу на крају
Превести писмо Тање моје:
Без наших књига и журнала
Она је руски слабо знала
И језиком се лепим својим

Служила с муком, ја се бојим,
А писала је на француском.
Понављам опет и пред вама:
Досад се није љубав дама
Изливала код нас на руском;
Још горди језик наш толико
Поштанској прози није свико!

XXVII

Сви сада наше даме гоне
Да читају на руском. С муком
Замишљам како седе оне
са Добронамерним под руком.
Песници, и ви рећи ћете:
Зар избранице ваше свете,
Те, којима сте увек слали
Све песме што сте састављали,
Којима срца давали сте, -
Зар нису руски слабо знале?
Зар нису љупко извртале
Његове речи звонке, чисте,
И служиле се, ја се бојим,
Језиком туђим као својим?

XXVIII

Не дао бог да ме на балу
Пресретне студент дугокоси,
Млад богослов у жутом шалу
Ил' научник што чепац носи!
Кад женска уста се не смеше,
Кад у граматизи не греше, -
Ја не волим наш руски говор!
Можда ће (на зло по мој ловор)
Лепотице потомства стати
Да слушају журнала глас,
Граматици да уче нас,
И стихове ће састављати!
Шта моја муза тад да чини?
Верна ће остати старини.

XXIX

Брбљање бучно, неправилно
И изговор пун лоших ћуди,
И данас чине још да силно
Ко пре устрепте моје груди;

Да покајем се немам снаге;
Бице ми галске речи драге
Ко младости ми грешне прича,
Ко стихови Богдановича.
Ал' доста. Сад у дуг ми спада
Тањиног писма да се латим.
Ја дадох реч... и? да је вратим?
Одустао бих радо сада;
Парнија нежног стих не годи
Ни нашем времену ни моди.

XXX

Певачу туге и Веселја,
Када би са мном сада био,
Нескромном молбом пријатеља
ја бих те, мили, намучио:
Да ми у строфе звучне, јасне,
Туђинске реци Тање страсне
Преведе моћна муза твоја!
О, где си? дођи: права своја
Са поздравом ја теби дајем...
Ал' одвикнут од наших хвала
Кроз тмурни крш далеких жала
Под финским небом, туђим крајем,
Он лута и у њему душа
Мој немир не зна и не слуша.

XXXI

Преда мном лежи писмо њено;
Ко светиња ми оно оста;
Читам га с тугом притајеном
И никада ми није доста.
Ко ули њој ту нежну снагу,
Безазленост и љупкост драгу?
Откуд јој занос тај пун сања,
Безумни говор осећања,
Искреност кобна и пријатна?
Ја не знам. Али, ево једног
Превода слабог, недоследног;
Копије бледе живог платна,
Ил' звучног места из Фрајшица
Када га свира ученица.

Татјанино писмо

Оњегину

Пишем вам - шта бих знала боље?
И шта вам више могу рећи?
Сад зависи од ваше воље
Презрење ваше да л' ћу стећи.
Ал' ако вас мој удес худи
Бар мало троне и узбуди,
Ви ме се нећете одрећи.
Да ћутим ја сам прво хтела,
И за срамоту мојих јада
Не бисте знали ви ни сада,
Бар да се надам да сам смела
Да ћете опет к нама доћи
И да ћу ма и ретко моћи
У селу да вас видим нашем,
Да се веселим гласу вашем,
Да вам што кажем, па да затим
О истом мислим и да патим
Дане и ноћи дуге сама
Док не дођете опет к нама.
Ал' особењак ви сте, знамо,
И тешка вам је селска чама,
А ми... ми ничим не блистамо,
Но искрено смо ради вама.
Што дођосте у наше село?
У степи, где мој живот траје,
Ја не бих срела вас зацело
И не бих знала патња шта је.
Смиривши бурне осећаје,
Можда бих једном (ко ће знати?)
По срцу нашла друга верна
И била бих му жена смерна,
А својој деци добра мати.
Други!... Ал' не, ја ником не би'
На свету дала срце своје!
Одувек тако писано је...
Небо је мене дало теби;
Мој живот сав је јемство био
Да ћу те срести измеђ' људи;
Знам, Бог је тебе упутио,
Мој заштитник до гроба буди...
У снове си ми долазио,
И невиђен си био мио,
Твој поглед ме је свуд прогањо,

У души давно глас одзвањао...
Не, није ми се сан то снио,
Јер чим си ушо, ја сам знала,
Сва премрла и успламсала,
И рекла: он је ово био!
Ја тебе често слушах сама;
Говорио си са мном једном
Кад просјаку помагах бедном
И када блажих молитвама
Буру и јад у срцу чедном.
Зар ниси ти и оног трена,
О, привиђење моје драго,
Промако кроз ноћ као сена,
Над узглавље се моје саго
И шапнуо ми речи наде
Љубави пуне и искрене?
Ко си ти? чувар душе младе
Ил' кобни дух што куша мене?
Утишај сумње што ме гуше.
Можда су све то сање моје,
Заблуде једне младе душе,
А сасвим друго суђено је...

Нек буде тако! што да кријем?
Милости твојој дајем себе,
Пред тобом сузе бола лијем
И молим заштиту од тебе...
Замисли: ја сам овде сама
И никог нема да ме схвати;
Сустајем и мој ум се слама,
А немо моје срце пати.
Чекам те: наде глас у мени
Бар погледом оживи једним,
Или из тешког сна ме прени
Прекором горким и праведним!
Заврших! Да прочитам, стрепим.
Од стида више немам даха...
Ал' ваша част ми јемчи лепим
И предајем се њој без страха...

XXXII

Уздах по уздах Тању гуши;
Трепери лист под руком њеном,
Њеног се писма омот суши
На језику неоквашеном.

Приклонила је главу лако,
А огртач се меки смако
Са Татјаниних дивних леђа...
Ал' месечина све је блеђа;
Помало већ долина руди
И ко кроз маглу искрсава;
засребрили се вир и трава,
Пастиров рог тежака буди;
Већ свиће, сви се дижу вредно;
Мојој Татјани је свеједно.

XXXIII

Не види она јутро сјајно,
Погнуте главе још сањари
И не спушта на писмо тајно
Изрезбарени печат стари.
Ал' тихо врата већ отвара
Дадиља њена седа, стара,
И с чајем к њој у собу пође:
"Устани, кћери, време дође!
Па, чедо моје, ти си спремна!
О, рана птицо моја мала!
Како сам синоћ страховала!
Нека је Богу хвала земна,
Ноћашње туге нестало је,
Ко маков цвет је лице твоје". –

XXXIV

"Нешто ми, нано, сад учини..." -
"Дабоме, мила, врло радо". -
"Не сумњај ништа... и не брини.
Ах... немој ми одрећи, дадо!"
"Та нећу, чедо, ни за Бога!" -
"Унука крадом пошљи свога,
Нек ово писмо преда, кажи,
О... суседу... ал' ти му тражи
Ни речи да не проговара
о мени и о писму моме". -
"Да, мила моја, али коме?
Ишчилела ми памет стара;
Суседа, чедо, много има,
Где бих и броја знала њима!" –

XXXV

"Ух, недосетљива си, нано!" -

"Па већ сам стара, моја мила;
Издаје мене разум, рано,
А окретна сам некад била
И господара ја сам свога..." -
"Зар ми је, дадо, сад до тога
О памћењу да слушах твојем?
Видиш, о писму реч је мојем
За Оњегина". - "Добро, чедо,
Не љути се на мене тако:
Знаш, неразумна ја сам јако,
Ал' што је твоје лице бледо?" -
"Онако, дадо, не због тога.
Унука што пре пошљи свога! "

XXXVI

Но прође дан без одговора
И наста други - писма нема.
Већ спремна чим се јави зора
Татјана чека са свог трема.
Ал' ево Ленски стиже к њима;
" А каква посла друг ваш има?
Домаћичин је поздрав био; -
Па он је нас заборавио".
На то је Тања устрептала,
А старици наш Ленски рече:
"Доћи ће данас, ал' довече;
Сад га је пошта задржала".
И Татјана је очи скрила
Ко да је прекор осетила.

XXXVII

Смркавало се и у кући
Чуло се врење самовара;
Кинески чајник зревајући,
Колутала се врела пара.
Из Олгиних се вредних руку
У димљивом а тамном луку
Тек скуван чај у шоље сливо,
А слуга скоруп послуживо.
Крај прозора је Тања била
И дисала у окна своја;
Сањарила је, мила моја,
И дивним прстом бележила
На замагљено стакло то

Њој драга слова Е и О.

XXXVIII

Ал' душа јој је тувала,
А пуне суза биле очи.
Кад, топот!... Крв је у њој стала;
Оњегин стиже!... она скочи
И побеже на трем, а с трема,
Од сенке лакша, бледа, нема,
у двориште, па у врт правце,
И хита, хита стрмоглавце,
Да обазре се не сме кући;
Мост и шумарак је обишла,
на језерску алеју сишла,
И ту, на поток хитајући,
Јоргован свој је покрхала
И задихана најзад пала.

XXXIX

На клупу...
"Ту је Евгеније!
О, Боже, шта је помислио! "
Са болом њено срце бије,
Рој нада се у њему скрио.
Још дрхте прса, уши брује,
Да л' иде? - слуша, ал' не чује,
Јер слушкиње су неке мале
Малину с блиских леја брале
И певала по заповести.
(Та заповест је дата с надом
Да малину овако крадом
Лукава уста неће јести,
Јер песмом биће заузета:
Довитљив изум селског света!)

Девојачка песма

Девојке, лепотице,
Душице и сестрице,
Поиграјте, девојке,
Па нам се разгалите!
Запевајте песмицу,
Песму нашу најдражу,
Момчића намамите
Колу нашем веселом.
Када момка смамимо,

Издалеко спазимо,
Бежимо, лепотице,
Заспимо га вишњама,
Вишњама и малином
И руменом рибизлом,
Нека не прислушкује
Песме наше најдраже,
Нека више не гледа
Девојачког играња.

XL

Ослушкујући нехотице
Како се звонка песма шири,
Татјана крије своје лице
И чека срце да се смири,
А образе да ватра прође;
Ал' не сме кући још да пође;
Трепере груди, страх је мори,
А лице јој све јаче гори...
Тако у руци тужно трепти
И дупа крилом лептир слаби
Кад га несташко какав зграби;
Тако и зец у пољу цепти
Кад нагло спази издалека
Да га у грму ловац чека.

XLI

Са удахом се назад дигла
И отишла са клупе своје,
Ал' до алеје кад је стигла,
Оњегин пред њом изнико је!
Блиставог ока, мили моји,
Ко страшна сенка пред њом стоји,
И као ватром дотакнута
Татјана заста насред пута.
Ал' шта је после тога било
Да испричам сад снаге немам;
На одмор се и шетњу спремам;
Причање ме је уморило;
Када се смирим и проходам,
И наставак ћу већ да додам.

ЧЕТВРТА ГЛАВА

La morale est dans la nature des choses.

Necker

I. II. III. IV. V. VI.

VII

Што човек мање воли жену,
Тим лакше он се свиди њој,
И пре заплете душу њену
У саблазни и лажи рој.
Разврат је хладан и надувен
Некада био јако чувен
Због љубавне вештине своје:
Без љубави уживао је.
Ал' забава пристоји ова
Мајмунском соју људи славних
Из дедовских времена давних.
Сад бледи слава Ловласова
Са славом жутих потпетица
И власуља са гордих лица.

VIII

Јер ко на свету сада мари
Да увек глуми једно исто,
Да уверава у те ствари
Са којима су сви начисто,
Да исте приче слуша свуда
И руши безброј предрасуда,
Ал' предрасуда тавих које
Чак ни код деце не постоје!
Коме сад неће да досаде
Заклетве, молбе сваког дана,
"Писамца" на десетак страна,
Прстење, лажни страх и наде,
Обмане, сузе, претње, сплетке,
Мужеви, матере и тетке?

IX

Тако је јунак мој мислио.
Заблуда бурних предан власти,
У младости је и он био
Жртва жестоких, дивљих страсти.
Ал' размажен животом сјајним

И навикама својим трајним,
Очаран једним не за дуго,
Разочаран у нешто друго,
Мучен и жељом и успехом, -
Морô је вечно он да гуши
Роптања глас у својој души
И зевање да дави смехом.
Тако је прошло лета многа
Страћивши цвет живота свога.

X

У лепе жене што заносе
Више се није заљубљиво;
Изневере - одмарао се,
Одбију - њему није криво.
Напушто их је све без туге
И тражио без жеље друге.
Мржњу и љубав њину није
Ни памтио мој Евгеније.
И гост се тако креће касни
На вист - и када игра прође,
Он равнодушно натраг пође
Да код куће на миру засни,
А сутра ни сам не зна рећи
Где ће га нова ноц затећи.

XI

Али је писмо од Татјане
Успело живо да га троне.
Невиних снова реч га зане
И вихором му мисли поне
И сегио се лика сетног,
Бледила њеног неприметног,
И у сан сладак, чист и чедан
Утонуо свом душом предан.
У њему можда васкрснуше
Негдашња ватра, страст и ране,
Ал' није хтео да обмане
Искреност ове чедне душе.
Хајдемо у врт поред села
Где са са њиме Тања срела.

XII

Тренутак-два су неми били.
Ал' Оњегин је пред њу стао:

"Писали сте ми; што би крили?
И ја сам, ево, прочитао
Исповест чисте душе једне,
Љубави ваше речи чедне;
Та искреност је мени драга,
Оживела је њена снага
Рој давно мртвих осећаја;
Ал' да вас хвалим за то нећу;
Одужићу се за ту срећу
Искрено, просто и без сјаја:
Са искреним признањем својим
Сад ја пред вашим судом стојим.

XIII

"Када бих мирним, кућним кругом
Ограничити живот смео,
Да будем оцем и супругом
Пријатни удес кад би хтео,
Кад би ме крилу среће сличне
Мамиле слике породичне,
Срце у мени тад, зацело,
Невесту другу не би хтело.
Без лажног сјаја ћу вам рећи:
Нашавши свој идеал стари,
Пожелио бих вас у ствари
За друга мојој худој срећи,
А свему лепом у залогу,
И био срећан... ако могу...

XIV

" Ал' нисам створен ја за срећу,
И душа моја њој је страна;
Врлина ваших никад нећу
Достојан бити ја, Татјана.
Верујте (савест јемство даје),
Да брак ће мука да нас стаје.
Мада сте драги сада мени,
Навика љубав искорени;
Почеће плач и ваше сузе...
Ал' мене неће то да троне;
Разгневиће ме само оне.
Зар такво цвеће, такве узе
Богови брака да нам спреме
Можда на дуго, дуго време?

XV

" Шта гору слику да нам пружи
Од куће, где сирота жена
За недостојним мужем тужи
Дању и ноћу усамљена,
Где муж, иако зна јој сену,
Судбину куне своју, њену,
И вазда ћути сав суморан,
Љутит и хладно љубоморан?
А ја сам такав. Зар сте о том
Сањали у дну душе чисте
Док оно писмо писали сте
Са таквим умом и простотом?
Зар такав удес целог века
По вољи судбе да вас чека?

XVI

"Повратка нема годинама
И душу нећу обновити...
Ја гајим љубав према вама
Ко брат, ил' већу, може бити.
Па чујте ме без сваког гнева:
Ваша ће душа још да снева
И сном да смени старе снове;
Листове дрво стиче нове
С пролећем новим, с новим добом.
Таква је, ваљда, воља неба:
Заволећете још, ал' треба...
Да владате од сада собом;
Свако вас неће разумети
А неискусност често штети".

XVII

И тако је он проповедо.
Од суза слепа, нема, хладна,
Кријући своје лице бледо,
Слушала га је Тања јадна.
Он јој је руку дао тада;
Погнуте главе, пуна јада,
У несвесном се неком стању
Ослонила Татјана на њу.
Пошли су око повртњака
И скупа стигли. Да их кори,
Нико ни реч не проговори;

Јер сеоска слобода свака
Има по нека права своја
Као и горда Москва моја.

XVIII

Признајмо сад на суду хладном:
Поступио је врло мило
Наш познаник са Тањом јадном.
Не, први пут сад није било
Да племениту душу ода
Иако злоба људског рода
Њега да штеди није знала:
Душмани, друзи, (богу хвала,
То једно исто бити може)
Частили су га свакојако.
Непријатеља има свако,
Ал' од другова, спаси боже!
Ах, другови и њина права!
Не памтим ја њих забадава.

XIX

Па шта? Па ништа. Већ сам дреман:
О, пусте, црне мисли моје!
Да додам ипак још сам спреман
Да нема такве сплетке, што је
О вама неки лажов ствара,
А руља крепи и разгара,
Да нема такве бесмислице
Ни епиграма са улице,
Које ваш друг у куту собе,
У кругу где је друштво часно,
Не би понављо стопут гласно,
Случајно и без сваке злобе;
А одан вам је поред тога
И она вас воли... ко свој свога!

XX

Хм! Читаоче племенити,
Родбина ваша како живи?
Ал' можда ће вам право бити
Да дознате од мене и ви
Шта рођаци у ствари значе?
Па ево, кад се говор заче:
Њих морамо да поштујемо,
Да волимо, колико смемо,

Да виђамо на дане свете,
Ил' ако то у стању нисмо,
Да шаљемо за Божић писмо, -
А да се они нас не сете
За цело оно време друго...
Нек нам их бог поживи дуго!

XXI

Од пријатељства и родбине
Боља је љубав нежних жена;
И усред бура зле судбине
Биће вам она привржена.
Зацело... Али вихор моде,
Па јавног мњења брзе воде,
Ћуд природе, па бриге брака,
А жена је ко перо лака...
Уз то принципе свог супруга
Све исправне и врле жене
Треба даштују и да цене,
Те тако зачас ваша друга
На странпутицу оде право!
Са љубављу се шали ђаво.

XXII

Ког волети? Ком веровати?
Ко неће да нас изневери?
Дела и речи ко ће знати
Да стално на наш аршин мери?
О нама лажи ко не сеје?
Тај што нас брижно пази, где је?
Ко порок наш да трпи хтеће?
Ко додијати никад неће?
О, узалудни трагаоче,
Не трошите напразно снагу -
Волите себе, личност драгу,
Мој поштовани читаоче!
Достојан предмет то је збиља;
Пријатнијега нема циља.

XXIII

Кад сусрет прође, шта је било?
Погодићете и ви лако;
Љубавна туга срце мило
И душу сете жудну јако
Ко некада још увек мори;

Још јаче сад у Тањи гори
Љубав узалуд пробуђена.
Санак се клони одра њена
И свет живота, здравље, радост,
Спокојство старо, осмех мазни,
- Све пропаде ко звуци празни
И љупке Тање тамни младост:
Тако на небу бура сива
Тек рођен дан у таму скрива.

XXIV

Татјана тугује и чами,
Самује, гаси се и вене;
Сад ништа више њу не мами,
Не доима се душе њене.
А суседи кад к њима сврате
Шапћу и важно главом клате:
Време је, време да се уда!...
Ал' доста! Сада с мало труда
Љубави срећне сликом другом
Да разгалим и вас пристоји.
И нехотице, мили моји,
Моје се срце пуни тугом;
Опростите ми, ја вас молим,
Ја тако своју Тању волим.

XXV

Све силније у сваком трену
Мамљен лепотом Олге младе,
Свом душом најзад под власт њену
У слатко ропство Ленски паде.
Стално је с њом; у соби њеној
Седе при свећи непаљеној,
А чим се ново јутро роди,
У врт, у шетњу он је води.
И онда? Ту, пун страсти слепе
И нежним стидом својим сметен,
Он сме понекад нем и сплетен,
А храбрен смехом Олге лепе,
Да нежно љуби скуте њене
И дирне косе расплетене.

XXVI

Он често чита покрај Оље
Поучне стране ког романа,

Где природу зна писац боље
Од самога Шатобријана.
Ал' две-три стране лажи разних,
Бунцања пустих, прича празних
Опасних јако по дух женски,
Прескаче силно румен Ленски.
Сами у некој тихој сени
Они сад често покрај шаха
Занети игром и без даха
За столом ћуте поднимљени.
И Ленски мој док тако седе
Пешаком свој топ, ено, једе.

XXVII

Кад кући оде, треба рећи,
И ту се труди он због Оље;
Албума њеног лист летећи
Дотерује што може боље:
Час црта поља, гробни камен,
Кипридин храм и бакље пламен,
Ил' птицу што на лири стоји -
Све пером и у нежној боји,
А час на листак крај другога,
Под потписима, сасвим с краја,
Он ставља стих пун осећаја,
Споменик неми живих снова,
тренутне мисли трајни траг
заувек исти, свеж и драг.

XXVIII

И ви сте видели, зацело,
Албуме наших госпођица
Испуњаване врло смело
С почетка, с краја, дуж ивица.
У знак другарства, по предању,
Без ритма и у сваком стању
Стихови у њих унети су
Нажао нашем правопису.
На првој страни среташ слово:
Qu' écrirez-vous sur ses tablettes;
И потпис: t. à. v. Anette;
А на последњој читаш ово:
Ко те од мене воли више
Тај испод мене нека пише.

XXIX

Ту ћете наци цвет, букете,
Два срца поред зубље кобне,
И заклетве прочитаћете
О љубави до даске гробне.
Кадет је неки ту по ђачки
Подметнуо стих зликовачки;
У такав албум, на то место,
И ја да пишем рад сам често,
Уверен да ће тамо моћи
Мој усрдни и звучан оглед
Да заслужи пун пажње поглед,
И да сви затим неће поћи
С осмехом јетким ту да траже
Да л' моје перо вешто лаже.

XXX

Ал' ви, по свету расејане,
Из књижнице ђаволске књиге,
Албуми скупи и без мане,
Ви, стихотворца модног бриге,
Ви, које краси с пуно склада
Ил' Баратинског муза млада,
Ил' Толстојеве боје свеже, -
Нек божији вас гром сажеже!
Када ми пружи сјајна дама
In-quarto свој пун тврда веза,
Обузима ме бес и језа
И навире стих епиграма
Из моје душе место хвале,
А ти им пиши мадригале!

XXXI

За младу Олгу мадригале
У албум Ленски наш не пише;
Не сја општрином празне хвале;
Љубављу перо Ленског дише;
Што год о Олги чује, спази,
У стиховима он изрази;
Истине пуне строфе теку
И елегија чине реку.
Ти, надахнути Јазикове,
У заносима срца свога,
Опеваш тако ко зна кога,
И елегије дивне ове

Испричаће ти верно једном
Причу о твом животу бедном. –

XXXII

Ал' тише! Чујеш! Критичари
Траже од моје лирске браће
Да елегија венац стари
Баце и време да не траће:
"Та доста сте над својим листом
Кукали све о једном истом;
О прошлом, билом, с болом, с тугом;
Певајте сад о нечем другом! " -
"Тако је! Маску и кинжале
Показаћете нам зацело,
И тражићете од нас смело
Идеја нових капитале!
Зар не?" - Нипошто! Друго дајте:
"Господо, оде састављајте,

XXXIII

По реду старе добре моде
Као у давно доба вредно!..." -
"Зар једино и увек оде?
Најзад, зар није баш свеједно;
Сети се, шта сатирик вели!
Зар туђих мисли песник свели
Досаду код нас мање ствара
Но туга наших лиричара?" -
" Ал' ништавне су елегије,
Па је и њихов циљ неплодан,
А оде - висок, благородан..." -
Да ли је тако или није
Реко бих, али ћутат пре ћу;
Да завадим два века нећу.

XXXIV

Поклоник славе и слободе,
Бурнога духа, жељан дела,
Наш Ленски би и писо оде,
Ал' Олга оде није хтела.
О, да л' постоји песник што је
Читао драгој песме своје?
Награда виша, мили моји,
На свету, кажу, не постоји.
Збиља, да срећна љубавника

Што чита сање пуне сласти
Предмету стиха свог и страсти -
Драгани мило-сетног лика!
Срећан, иако мисли њене
Другим су можда забављене!

XXXV

Свог маштања производ рани
И звучних мисли ланац дуги
Ја читам само својој нани,
Младости моје верној други;
Ил' суседа докопам свога
И после ручка досаднога
У мрачном куту ја га пњавим
И трагедијом неком давим.
Или (ал' ово није шала)
Над језером се шетам нашим
И јата дивљих пловки плашим
Сричући риме поред жала:
Чим чују песме како звоне
С обала брзо беже оне.

XXXVI. XXXVII

А Оњегин? - Па да! Дабоме.
Стрпљења молим; ето згоде;
Испричаћу вам сад о томе
На шта му цело време оде.
Ко пустињак је дане низо;
У седам лети он се дизо
И хито скоро без одеда
На реку испод свога села
Ко песник Бепа и Ђулнаре
Препливо ове "Дарданеле",
Испио шољу кафе вреле,
И листао журнале старе,
А затим се одево...

XXXVIII. XXXIX

Читање, шетње, сан дубоки,
Потока жубор, шума хлад,
И девојака црнооких
Пољубац нежан, свеж и млад,
Послушан узди коњиц чио,
Примамљив обед увек мио,
Са боцом доброг белог вина,

Па мир, самоћа и тишина,
И његовог живота ето!
Не штедећи с уживањима
Без осећаја он се њима
Предавао у дивно лето
Заборавивши градска лица
И чаму балских залудица.

XL

Ал' северно је лето само
Карикатура јужне зиме;
Сине и оде! сви то знамо,
А гордимо се ипак њиме.
Већ је и сунце ређе сјало,
Небо на јесен одисало
И дан је краћи, краћи биво...
С тужним се шумом проређиво
Тајанствен свод што шуме носе.
Поља је крила магла рана,
Караван крештавих гусана
На југ је хито. Ближило се
Време кад чама свет освоји;
Већ новембар на прагу стоји.

XLI

У магли свићу зоре хладне,
У пољу замро рада звук;
Крај вучице се своје гладне
Искрада на пут мрки вук;
Нањушио га коњ, па фркће
И страха пун, у живљи трк ће
Путник да нагна ждрепца враног.
Пастир уз румен јутра раног
Из тора краве сад не гони
И не скупља их звуком рога
У подне око својег лога;
Глас девојке у изби звони
И вретено - друг зимских ноћи,
Пред њоме зврји у самоћи.

XLII

И ево пуца мраз већ дуже
И ледом сребри поља многа
(Читалац чека на слик руже;
Па хајде, што пре срочимо га!)

Ко модни паркет сјајна, циста,
У руху леда река блиста,
А читав народ деце свеже
Лед клизаљкама звуцно реже.
Црвених ногу троми гусак
Наумивши да водом плови
Опрезно ступа на лед нови -
И пада. Као звездан пљусак
Слеће на поље и на брег
Весео, блистав први снег.

XLIII

Шта бисмо могли у то време?
У шетњу? Сада пусте паше
И суморне пољане неме
Досадном муче очи наше.
Јахати шумом ил' равницом?
- Запараће коњ потковицом
Неверан, клизав лед под собом
И сигурно ће пасти с тобом.
Под кровом самуј. Време тече;
Ено ти Scott-а; читај, спавај,
Ил' нећеш? - расход проверавај!
Пиј, срди се, па прође вече,
А сутра ће те исто срести
И славно зиму ћеш провести.

XLIV

Ко Чајлд Харолд - и Евгеније
Ленствује већ од раног јутра;
У кади с ледом он се мије
И селог дана је унутра;
Рачуницом'занесен лаком
И наоружан тупим таком
Он сам са собом и без пара
С две кугле игра билијара.
Сеоско вече све је ближе;
Заборављен билијар дрема,
А крај камина сто се спрема;
Оњегин чека, Ленски стиже;
Са тројком враних коња јури,
На вечеру се к њему жури.

XLV

Удове Клико ил' Моета

Божанско вино већ је, ено,
У хладној боци за поета
На сто у часу изнесено.
Блиставо ко са Ипокрене,
Мене је оно игром пене
(Што наликује много чему)
Очарало, и ја сам њему,
Давао, брацо, задњу пару.
Да л' памтите још време старо?
Чаробни млаз је његов стваро
У заносу и бујном жару
Толико шала, ведрих снова,
Глупости, свађа и стихова!

XLVI

Ал' издаје ме сок тај шумни
И стомак мој од њега страда
И ево, бордо трезноумни
Више од вина волим сада.
Ја ају нисам вичан
Јер љубавници он је сличан
Безбрижној, лакој, сјајној, чилој,
Својеглавој и пусто милој.
Ал' ти си, бордо, сличан другу,
Који је свуд и увек рад
Да помогне кад дође јад,
У беди да разagna тугу
И доконост да с нама дели.
Нек живи бордо, друг наш врели!

XLVII

Утрнуо је ватре пламен;
Пепео хвата злато жара;
Вије се бледе паре прамен,
С камина једва веје јара;
Из лула дим у димњак плови.
На столу блиста пехар нови,
Пенуша се од старог вина.
Лагано пада ноћна тмина...
(Ја волим кад се дигне хука
Другарских лажи поред чаше
У време којем назив даше
"Доба између пса и вука", -
А зашто, ко ће да погоди!)

Разговор овај сад се води:

XLVIII

" А сусетке шта раде наше?
Татјана? Олга? Кажу право?" -
" Де, нали ми још пола чаше...
Доста је, драги... Све су здраво;
За тебе су ми поздрав дале.
Ах, мили, што се пролепшале
У Олге груди, а рамена!
А каква је тек душа њена!...
Свратимо к њима! Да л' се слажеш?
Задужићеш их. Сам просуди;
Двапут си био код тих људи,
Па сада ни нос да покажеш!
Ух... баш сам сметен; види само!
Од недеље си позван тамо! " –

XLIX

"Ја?" - "Да, Татјана среде ове
Имендан слави. Њена мати
Поручује ти да те зове
И озбиљно тај позив схвати!" -
" Али биће тамо света, буке,
И свакога од сваке руке..." -
"Ма никог, веруј, то бар знамо!
И ко би био? своји само!
Учини другу, кад те зову!
Хоћеш ли?" - "Примам." - Баш си мио!
При том је Ленски искапио
Сусеткин поклон, чашу нову,
И сегио се опет Оље;
Љубав је таква, добре воље.

L

Срећан је био он због тога
Што близу беше жељен час
И нове тајне брачног лога
И љубавнога венца клас
На њега сада чекали су.
Ни сневале се њему нису
Недаће брачне с брачном тугом,
И зевања у низу дугом.
Док противнике брака, жена,
Одбија живот супружника

Ко мрски ланац истих слика,
Ил' роман стила Лафонтена, -
Дотле је Ленски - што бих крио?
За такав живот створен био.

LI

Он беше вољен... бар је тако
Он мислио и срећан био.
По сто је пута срећан свако
Ко веру није изгубио,
У коме жеље разум гуше,
Ко ужива у срећи душе
Ко пијан путник у кревету,
Или ко лептир на свом цвету.
Ал' јадан онај ко у глави
Све предвиди и прозре лако,
Ко мрзи реч и дело свако
Ко смисао им види прави,
Чији је дух и срце јадно
Заледило искуство хладно.

ПЕТА ГЛАВА

*Не знај за страшне снове те
О, Светлано моја!
Жуковски*

I

Те године је изнад села
Трајала дуго јесен стара,
Земља је жудно снега хтела,
А пао је тек јануара
Ноћу, и рано новог дана
У прозору је свом Татјана
Спазила плот и гране свеле
И кровове од снега беле,
У зимском сребру стабла снена,
На стаклу шаре свакојаке,
На дворишту, пред кућом, свраке
И сагом зиме застрвена
Малена брда поред села.
Бели се, блиста, земља цела.

II

Зима... и сељак већ свеччано
Обнавља вожњом санке старе;
На новом снегу коњче врано
Заплиће ногом пуно паре.
Ријући бразде рахлог снега
Одважно лети тројка с брега;
У гуњу и с црвеним пасом
Са бока возар тера касом.
Уамивши ко коња себе,
Покућар деран, ено, вуче
У саонама своје куче;
Несташку давно прстић зебе:
И боли га и смешно му је,
А мати га кроз прозор псује...

III

Ал' можда призор слике моје
Да вас привуче не би мого.
Природа права, проста, то је,
Ту отмености нема много.
Надахнут страсним лирским богом
Други је песник сјајним слогом
Описо прве снежне дане
И сву лепоту зиме ране.
И вас он плени, ми то знамо,
Кад слика стихом строфе сјајне
У саонама шетње тајне,
Ал' овде ми не натпевамо
Ни његове, ни твоје риме,
Певачу млади, финске зиме!

IV

И не знајући још због цега,
Свом руском душом је Татјана
Волела цичу руског снега
С хладном лепотом зимских дана,
Волела сунце све у ињу
И касних зора светлост сињу,
Југарњи рујни снег и санке,
И ноћне магле крстовданке.
Тих вечери до позних сата
Кућа је пуна славља била,
А женска слушчад долазила

Да господама својим гата,
Проричући им, ко и лане,
Рат и женике капетане.

V

И веровала је и Тања
У гатања и збиљу снова,
У месечева предсказања
И у предања старог кова.
Прогањали су знаци Тању
И свака ствар је тајно за њу
По наговештај неки крила
И предосећај мучан била.
Њен мачор, што на пећи сања,
Шапом је своју њушку мио:
А то је знак за Тању био
Да иду гости. Кад би Тања
Спазила кадгод месец нови
Где с леве стране небом плови,

VI

Побледела би, уздрхтала.
Када би звезда с горњег света
Низ тамно небо некуд пала
И расула се током лета,
Пожурила би Тања тада
Да каже док још звезда пада
Њеноме срцу шта је мило.
Ал' када би се негде збило
Да сретне попа ил' монаха,
Ил' да у пољу издалека
Њен пут претрчи хитри зека, -
Све сметена од силног страха
У црне би се слутње дала
И несрећу предосећала.

VII

Па? Много чудних, тајних чари
У страшноме је нашла она.
Природа чини такве ствари
Противуречном увек склона.
Већ месојеђе! Каква радост!
Лакомислена гата младост,
Та којој ничег жао није;
Пред њоме видик животни је

Још недогледан, чист и златан.
Кроз наочаре старост гата
Стојећи испред гробних врата;
Губитак њен је неповратан;
Свеједно: све их нада стара
Брбљањем својим дечјим вара.

VIII

Татјана сад са тајним жаром
У воду топљен восак ставља,
А он јој својом чудном шаром
Некакве чудне ствари јавља.
Из чанка где њен восак плови
Помаљају се прстенови;
И к њој се прстен отиснуо,
А напев се старински чуо:
"Сељаци ту су пребогати,
Лопатом згрћу сребро драго,
А коме песма, оном благо!"
Но тужни припев песму прати
И слути смрт и зло да ходи;
Девојци више мачка годи.

IX

Ведро је небо. Мразно вече.
Хор звезда као сјајна свита
Нечујно, сложено небом тече.
У двориште Татјана хита
Да огрнута шалом гата;
Огледалом да месец хвата,
Али у мрачном стаклу тамо
Жалосна луна дрхти само...
Чуј... шкрипи снег... то иде неко;
На прстима му хита Тања;
Њен гласић звони и одзвања,
Ко свирала трепери меко:
" Кажите име " Гледа он
И одговора: Агатон.

X

Да врача још се хтело Тањи:
По саветима даде своје
Наредила је да у бањи
Припреме крадом сто за двоје.
Ал' страх ју је наједном било

А ја се сетих шта се збило
Са Светланом, те ове ноћи
На врачање с њом нећу поћи.
Татјана свилен појас снима
И свлачи се, у кревет мније;
Над њоме Љељо лебди, бдије,
А ту, под њеним јастуцима,
Огледало у перју снива.
Тишина... Тања отпочива.

XI

Снио се чудан сан Татјани.
Сања да ноћу сама ходи
По некој леденој пољани...
Унаоколо магла броди;
У сметовима пред њом хучи,
Сав се ковитла и клобучи
Пенушав поток црн и сед;
Не окива га зиме лед.
А мост је дрхтав, несигуран;
Две леске ледом улепљене
Прече се изнад воде, пене.
Пред вртлогом што хучи буран
И не знајући шта да чини,
Татјана заста у дивљини.

XII

И ко на растанак пун туге
На поток се Татјана тужи,
А нема ко са стране друге
Над вртлог руку да јој пружи.
Ал' тад се један смет наједном
Покрете и у смету ледном
Накострешени медвед ниче.
Татјана ах!- он мумла, риче
И канџе пуне снежног праха
Татјани пружа. Срца хладна
Ослонила се Тања јадна
И корацима пуним страха
Бујицу прешла те путањом
Продужила - и? медвед за њом.

XIII

Да обазре се не сме више,
Не може сада њена нога

Да побегне и траг да збрише
Испред лакеја чупавога.
Он пристиже и дахће гладно...
Пред њом је шума... Борје хладно
У мргодној лепоти снује;
Прамењем снега грање му је
Оптерећено, а у круни
Јасика, бреза, пала листа
Сјај светиљака ноћи блиста.
Ниоткуд пута; стрмен, жбуни,
Све у дубоком снегу спава,
Све крије магла и мећава.

XIV

У шуму Тања; медвед за њом.
Пуна је снега шума суха;
И час јој грана над путањом
Запне за врт, а час из уха
Ишчупа златну алку њену,
А час у снегу заглављену
Папучу губи с ноге нежне
Ил' нема кад са земље снежне
Да дигне пали шал из руку;
Медведа иза себе види
И дрхтавом се руком стиди
Да дигне скуте што се вуку;
Трчи, а он по њеном трагу:
И већ Татјана губи снагу.

XV

У снег је пала; медвед стаје,
Диже Татјану и с њом бежи.
Не осећа га, покорна је,
Без покрета, без даха лежи.
Путањом шумском он одмиче;
Наједном изба пред њим ниче;
Около пустош; са свих страна
Дивљим је снегом завејана,
Само је окно јарко сјало,
А у њој вика, хук се ори;
" Мој кум ту живи - медвед збори
Огреј се сад код њега мало! "
И он је носи до доксата
И спушта на праг испред врата.

XVI

Освестила се Тања наша
Без медведа на трему сама;
У изби лелек и звек чаша
Као на већим сахранама.
У свему томе смисла нема;
Кроз рупу Тања вири с трема
И види - седе крај огњишта
За столом сама чудовишта.
На једном рог и псеће чваље,
Костур је с њим на једној нози
И чума с брадом ко на кози;
На другом петлов кљун и траље,
Ни ждрал ни мачак крај њих преде,
А репат кепец с њиме једе.

XVII

Још горе је у другом јату:
Рак паукове јаши сапи,
На гушчијем се врти врату
Лобања у црвеној капи,
Млин приседа у плесу чилом,
Размахује и пуцка крилом.
Певање, лавез, смех и ропот,
Разговор људски, коњски топот!
Ал' шта је било кад Татјана
Ту виде оног, што је мио
И страшан њој толико био -
Јунака мог и мог романа?
Оњегин с њима за сто седа
И крадом он у врата гледа.

XVIII

Он махне, и сви тапшу тада;
Пије - сви пију и сви хукну;
Насмеје се - све кикот свлада;
Намргоди се - сви умукну.
Домаћин ту је, јасно то је;
Све мање страшно постало је
И сад са жудном пажњом Тања
Отвара врата чудног здања.
Ал' ветар жишке светиљака
Поче да гаси наоколо;
Потамнело је врзин-коло,
Оњегин оком сја из мрака;

Од стола свог се бесно диже
И вратима је он све ближе.

XIX

Страшно је Тањи. Да умакне
Труди се, ал' се једва миче;
Не може с места да коракне
И залуд мучи се да виче.
Тад Евгеније врата лупи
И привиђења страшној групи
Показала се Тања јасно:
Сиктави кикот груну гласно.
Све очи, сурле, криви зуби,
Репици с ђубом, брци, капци,
Палацала у крви, папци,
Рогови тупи, прсти груби,
Сви управљени на њу стоје,
И све то виче: моје! моје!

XX

Оњегин – моје! - реце, грозно,
Врзино коло прште сместа;
С њим сама Тања оста позно
У мразној тами оног места.
Он благо вуче Тању јадну,
На клупу он је спушта хладну
И ту у куту пуном таме
Обара главу њој на раме.
Наједном Олга ту долута.
С њом Ленски уђе, светлост блесну;
Оњегин руку диже бесну
И дивље очима колута;
Незване госте грди оне,
А Тања једва жива клоне.

XXI

Препирка јача... за нож сеже
Оњегин и већ Ленски пада;
Један се страшан крик разлеже;
Збиле се сенке; дрхти зграда...
И Тања наша тога часа
Пробудила се од ужаса...
У соби видно; она гледа;
У прозору кроз шаре леда
Већ игра зрак румене зоре.

Шкрипнуше врата и ко ластва
Улеће Олга враголаства,
Руменија од Ауроре,
И већ Татјани, ево, тражи:
"Ко ти се у сну јављо, кажи!"

XXII

Ал' она пуна неке бриге
Не види сестру; преокреће
За листом лист дебеле књиге
И да прозбори ни реч неће.
Признајмо, нема књига ова
Ни песничких шарених снова,
Ни мудрих истина ни слика;
Ипак, ни Вергил од класика,
Ни Scott ни Бајрон ни Сенека
Ни журнал моде најновије
Занимо тако никог није.
То беше Мартин ил' Задека,
Снотумач први, гатар славни,
Халдејски врач и мудрац главни.

XXIII

Имо је то дубоко дело
Један продавац путујући,
И дошавши у њино село
У њиховој га продо кући
Са примерком Малвине старе
Татјани за три и по паре,
Узевши за то басне приде
По вашарима што се виде,
Граматику, две Петријаде
И трећи део Мармонтела.
Задека поста крај свих дела
Љубимац Тањин. Затим стаде
Утеха да јој бива права
И нераздвојно с њом да спава.

XXIV

Због свога сна је брижна Тања.
Не схвата значај његов она
И сад би хтела страшних сања
Смисао дубок да докона.
У садржају Тања редом
Азбучним тражи редоследом:

Бор, бура, врана, јеж и јела,
Мецава, медвед, мрак, посела
И друге речи... Неће моћи
Да смири њене стрепње књига,
Ал' пуно зла и много брига
Њој слути сан од прошле ноћи.
Зато је тиме што је снила
Узнемирана дуго била.

XXV

Ал' сад ће јутро да се роди
И рујном руком зора разна
Са сунцем на свет, ево, води
Радосни празник имендана.
Код Лариних од самог јутра
Све ври и споља и унутра.
Каруце, санке, дрошке просте
Суседе возе, возе госте.
У трему гужва; пуна соба;
Дочекују се нова лица,
Цмакање, кикот госпођица,
На прагу жамор и тескоба:
Стругање пета, лавез, тиска,
Цик дојиља и дечја вриска.

XXVI

Пустјаков крупни, гладан вазда,
Стиже са женом пуног лика;
За њиме Гвоздин, узор газда,
Господар убогих мужика;
Скотинини са косом седом
И с децом сваког раста редом
Од тридесете па на ниже.
Петушков, срески кицош, стиже,
И с њим братанац мој Бујанов,
Сав маљав и у свом качкету
(Какав је познат целом свету),
Саветник бивши ту је Фљанов,
Тај тешки сплеткаш, подмитљивко,
Алавко, лопов и шаљивко.

XXVII

Са породицом Харликова
"Мусје Трике" пун духа, дара
Скоро је стиго из Тамбова

С власуљом преко наочара.
Ко прави Француз, он у цепу
Куплет за Тању носи лепу
На напев који знају сви:
Réveillez vous, belle endormie.
На страни неког алманаха
Куплет је нашо тај крај слике
Досетљиви поета Трике;
На свет га изнео из праха
И смело место belle Nina
Уписо: belle Tatiana.

XXVIII

Из оближњег је стиго града
Идол одмаклих госпођица,
Матера среских прва нада,
Командир четни, рујна лица.
Он уђе... Новост! (каква само!)
Капелу војну шаље амо
Наш пуковник, а сам је прати!
О каква радост: бал ће дати!
Поскакују унапред цуре,
Ал' ручак носе и по старом
За сто се креће пар за паром;
Да с Тањом седну госпе журе;
Мушкарци спрам њих стоје с реда.
Крсти се, мрмља скуп и седа.

XXIX

Умукнули су разговори;
Сва уста жваћу. Праште флаше,
Једика, сућа звек се ори
И звоне изнад стола чаше.
Ал' гости брзо опет стају
Да редом дижу општу грају;
Не слуша нико; ту се вице,
Препире, смеје, пишти, кличе...
Врата се шире! Ленски уђе.
С њим Оњегин. " Ах, свети оче! " -
Домацица ће. Гости скоче
И збијају се. Своје суђе
Померају и, ево, слећу
Два друга и за сто их мећу.

XXX

Посадише се спрам Татјане;
Ко срна кад је хајка гони,
Бледа но месец када сване,
Ка земљи она очи клони.
Пламсају у њој страсти бурно
И овде јој је тешко, тмурно,
Не чује шта јој кажу они,
Спремна је сузе већ да рони
И била је у томе трену
Готова да се обезнани.
Ал' разум, воља у Татјани
Победише ту слабост њену.
Две речи им кроз зубе шаље
И остаје за столом даље.

XXXI

Наступе женске Евгеније
Да трпи није мого више;
Несвести, сузе много чије
Подносио је и сувише;
На пир кад стиже, више-мање,
Већ беше љут. Ал' тужне Тање
Кад узбуђење оно виде,
С досадом са ње поглед скиде,
Наду се и још ту, у кући,
Реши да Ленском за све плати
И равном мером да му врати;
Затим, унапред ликујући,
Он поче госте овог пира
У мислима да карикира.

XXXII

Но није само он ту мого
Да види Тањин немир страсни,
Ал' очи, мисли, тад је много
Мамио неки пирог масни
(Несрећом, сољен преко мере).
Али да маст печења спере
Уз бланманже и уз телеће
Цимљаника се на сто меће
И чета витких чаша, које
Имају складност стаса твога,
Богињо чистог стиха мога,
Зизи, кристалу душе моје,
Пехаре где сам љубав пио

И често, често пијан био.

XXXIII

Раста се боца с чепом влажним;
Уз прасак вино кипи славно
И диже се са лицем важним
Трике куплетом мучен.давно.
Тишина... скуп без речи седи.
Татјана премире и бледи...
Трике се на њу с листом смешши
И пева куплет свој и греши.
Са свију страна пљесак пада,
Клицања стижу. Сада Тања
Пред њиме мора да се клања
И песник скроман, велик мада,
Њој наздравља пред целим светом
И даје свитак са куплетом.

XXXIV

За поздравом се поздрав ниже;
Захваљује се Тања свима;
Кад Евгеније пред њу стиже,
Бledoћа што је обузима
И немир што је тако мори
Самилост и у њему створи.
Поклонио се Тањи мало,
Ал' нежношћу је чудном сјало
Његово око а и лице;
Да л' што је стварно ганут био,
Или се само нашалио,
Да л' намерно ил' нехотице,
Тек, поглед му је нежно сјао
И Тањи срце васкрсао.

XXXV

Столице грме одгурнуте
И гомила у салу креће;
Из кошнице на светне путе
Тако и пчела рој излеце.
За суседом се сусед мува
И задовољан ручком дува;
Девојке нешто шапћу саме,
Уз камин селе њине маме,
И столови су спремни давно.
Играче страсне, старе, нове,

Старачки ламбер, бостон зове,
И вист - још увек име славно,
Све рођаци што исто раде,
Све пород чаме и досаде.

XXXVI

Већ осми круг су саставили
Јунаци виста и по осам
Променили су места били.
Чај носе! Увек волео сам
Да познам час по ручку, чају.
У селу време увек знају
Јер тамо је наш стомак вредан
Часовник добар и уредан.
У загради да додам строго:
У мом роману речи има
О гозбама, о чеповима
И разном јелу одвећ много,
Као код тебе, о, Хомере,
Идоле обе људске ере!

XXXVII. XXXVIII. XXXIX

Ал' носе чај и само што су
Девојке да га пију стале,
Флаута, фагот звуке просу
За вратима широке сале.
И обрадован овим шумом
Петушков оставља чај с румом
И као срески Парис врли
По нащу Олгу, ено, хрли;
По Тању Ленски. Јунак пира,
Мој тамбовски поета зове
Старију од две Харликове;
Пустјакову Бујанов бира;
У салу све се ово збија
И бал у пуном сјају сија.

XL

Још у почетку мог романа
(Ви погледајте први део)
Да сликам бојама Албана
Бал петроградски ја сам хтео.
Ал' тад се снагом празне маште
У успомене занех таште
И сетих ногу знаних дама...

Ножице, доста ја за вама
Лутах по свету ногом смелом;
Издаје младост дане моје,
Мудрије ствари сад пристоје:
Да поправим стихом, делом,
И да из главе коју пишем
Одступања и грешке бришем.

XLI

Једнолик, буран и безуман
Ко живот млад што ври са жаром,
Валцера вихор кружи шуман
И промиче већ пар за паром.
Ал' освете тренутак стиже;
Са осмехом се тајним диже
Оњегин Олги. Пун хитрине
Облеће са њом госте њине;
На столицу је затим спушта,
О овом, оном, реч поведе
И понова је тад одведе;
У нов се валцер с њом упушта.
Згранутост општа. Ленски чује,
Сопственом виду не верује.

XII

Мазурка груну. Некад, давно,
Кад мазурка загрми ташто,
Цела се сала тресла славно,
Под петама је патом прашто,
Звектала окна испод рама.
А сад се и ми попут дама
Низ углачани под клизамо;
По паланкама још је само
Мазурка и сад задржала
Негдашње дражи, исто лице:
Поскоке, брке, потпетице
Да измени ту није знала
Мода, наш тиран или мана,
Та општа болест наших дана.

XLIII. XLIV

Пред мог јунака у том трену
Петушков и Бујанов воде
Тању и млађу сестру њену.
И Оњегин са Олгом оде.

Нехатно, лако, он је води
Таштини њеној да угоди
Ласка јој неким мадригалом,
Руку јој стеже летећ салом
И већ на таштом лицу Оље
Гордости румен јаче грану;
Мој Ленски виде све и плану;
Пун љубоморе и зле воље,
Крај мазурке он чека ове
И у котилјон Олгу зове.

XLV

Ал' она неће... Зар не може?
Ту игру већ је обећала
Оњегину... О, боже, боже,
Шта чује? Зар је могла, знала?
Из пелена већ у кокете!
Лакомислено једно дете!
Већ зна лукавство душа њена,
Невери већ је научена!
Да удар прими снаге нема;
Проклињући ђаволук женски,
Својега коња тражи Ленски
И језди кући. Пиштољ спрема,
Олово, кугле сад га теше
И судбину ће да му реше.

ШЕСТА ГЛАВА

*La, sotto i giorni nubilosi e brevi,
Nasce una gente a cui l' morir non dole.
Petr.*

I

Када се Ленски повукао,
Оњегин мучен чамом новом
Крај Олге се у мисли дао,
Осветом сасвим смирен овом,
Олга је зевала због тога,
Тражила оком Ленског свога

И котиљон је бесконачан
Мучио ко сан дуг и мрачан.
Ал' ево краја. Вечерају.
Од соба слугу све до трема
За званице се ноћај спрема;
Свакоме треба сна на крају,
И Оњегин пун чудне сете
На починак сам кући крете.

II

Мир је завладо код Ларине;
Пустјаков хрче у салону
Крај своје тешке половине.
На столицама у сан тону
Петушков, Гвоздин и Бујанов
И нешто нездрав стари Фљанов.
У старој капи, поткошуљи,
Наш Трике се на поду жуљи.
У соби Олге и Татјане
Девојке сном су обузете.
Крај прозора свог пуна сете,
Под зраком блиставе Дијане
Још бди Татјана сама, бледа
И мрачна, пуста поља гледа.

III

Долазак његов изненадан
И поглед благ у оном трену,
Поступак с Олгом неприкладан,
Прожима до дна душу њену.
Не може она и не уме
Никако њега да разуме;
Љубомора јој груди реже,
Ко хладна рука срце стеже,
Ко бездан срна и без трага
По њоме хучи и одзвања
"Пропашићу овде", - шапце Тања:
" Ал' пропаст је од њега драга.
Не ропћем: што глас подизати?
Он мени срећу неће дати".

IV

Ал' напред, напред, причо моја!
Сад нова личност чека на нас.
Од села Ленског, Красногосја,

На пет-шест врста живи данас
И здраво траје дане, ноћи
У филозофској тој самоћи
Зарецки, некад свађалица,
Вођ коцкара и мрачних лица,
Кафански трибун пуст и продан.
А сада добар, прост и цењен
Отац (иако неожењен),
Спахија миран, садруг одан
И частан човек (боже здравља!)
Тако се живот наш исправља!

V

Некад је ласкав свет у њему
Бркао храброст с ћуди јетком;
И збиља он је на свом трему
С петхвати кеца секо метком.
А истако се и у боју;
Занесен збиљски у свом строју
Са коња он се, пијан, смело
У благо свалио дебело
И тако посто плен Француза.
Драгоцен јемац њине власти!
Тај нови Регул и бог части
Радо би опет допо уза
Да усред Вери ресторана
Три боце суши сваког дана.

VI

Ал, он је знао нов да буде,
Да магарчи глупаке славно,
И да од мудрих прави луде
Ил' крадомице или јавно.
Мада ни њему баш све није
Сваки пут прошло без лекције,
И мада је КО простак прави
Понекад моро да заглави,
Ипак је знао и да ћаска,
Да одговара бистро, тупо,
Да, ако треба, ћути глупо,
Да са рачуном лаже, ласка,
Да завади два друга стара,
На двобој да их наговара,

VII

Ил' да их мири хучно, славно,
Утроје да би доручково,
Па да их брука после јавно
Веселом лажи што је сково
Sed alia tempora! И смелост,
(Ко љубав када дође зрелост),
Са младошћу нас првом прође.
И мој Зарецки се такође
У сенци вишње, акације
Од старих бура сада хлади;
Ко мудрац живи, купус сади
Ко племенити Хорације,
Азбуци учи малишане
И гаји пловке и гусане.

VIII

Он глуп нимало био није;
Не ценећи му душу хладну;
Заволео је Евгеније
Суд трезвен његов и реч складну.
Са задовољством он се, ето,
Са њиме виђао и срето,
И изненађен није био
Кад га је и сад опазио,
А овај, кад се поздравише,
Са разговора нагло скрете
И другу писмо од поете
Даде не рекав ништа више.
Наш јунак је уз прозор стао
И за се га је прочитао.

IX

То беше отмено и складно,
Но кратко писмо - картел боље;
Ленски је учтиво и хладно
Позиво друга на пиштоље.
Оњегин одмах рече стога
Доносиоцу писма тога
Без много речи, пун хладноће,
Да може кад год они хоће.
Без примедбе гост кући пође;
Да остане још није мого,
Јер имао је посла много.
Ал' Евгеније кад све прође

И сам са својом душом оста,
Незадовољан собом поста.

X

На сопственоме суду строгом
Кривицу своју је признаво
И осуђиво се у многим:
Пре свега није имо право
Што се са страшћу нежном, чедном,
Поиграо дан пре наједном.
А друго: нек се песник млати;
То сасвим може да се схвати
Код њега: Али Евгеније
Младићу одан душом целом
Да покаже је моро делом
Да предрасуда сужањ није,
Ни неки деран прек и смео,
Већ частан човек и муж зрео.

XI

Да испољи је чувства мого,
Не ко звер да се наостреши,
И моро срце младо много
Да разоружа и утеши.
" Ал' сад се, ето, у те ствари
Дуелиста умешо стари;
И сада већ за све је касно
Јер он је сплеткаш, то је јасно;
Зацело, само је презрење
Лакрдијашу таквом плата,
Ал' смех глупака, хук шапата..."
И, ето, то је јавно мњење!
Опруга части и наш бог!
И свет се врти око тог!

XII

Нестрпљив и пун мржње своје
Одговор дома песник чека.
И, ево, сусед донео је
Одговор важан из далека.
Мог песника то смири много;
Јер противник је злурад мого
Да створи шалу од те свађе,
Изговор неки да пронађе,
И склони груди од пиштоља.

Ал' сад су сумње растеране;
Да стигну треба пре но сване
До пустог млина усред поља,
Да нишане и скрешо штедро
У слепо око или бедро.

XIII

Решен кокету да постиди,
Наш Ленски прво није хтео
Пре двобоја да Олгу види;
У сат је гледао дан цео,
Одмахнуо на крају руком
И пошо к њој са својом муком.
Он хтеде да је згране овим,
Доласком да је збуни новим,
Ал' уместо да је изненади -
У сусрет Ленском пуном сете
Ко пре са трема она слете
Лакомисленој слична нади;
Безазлена, ко увек чила,
Баш иста каква је и била.

XIV

"Што одосте пре свих онако?" -
Такав је Олгин поздрав био,
А то је Ленског смело јако
И он је немо поглед скрио.
Пред овим чистим оком сместа
Љубоморе и туге неста;
Заувек некуд ишчезнуше
Крај ветрењасте ове душе.
О, још је вољен и још воли,
Сад слатко тронут види он.
И кајући се већ је склон
Да опроштај од Олге моли,
Ал' нема речи, трепти сав
И срећан је и скоро здрав.

XV. XVI. XVII

И опет поред Олге драге
У сетне снове Ленски лети
И, ево, више нема снаге
На прошло вече да је сети.
" Спашћу је - шапће он у себи -
Да развратник тај гнусни не би

Ласкањем пуним подле жуди
Окужио те младе груди.
Не дам да точи стручак цвета
Црв презрени и затровани
Па двојутарњи цветак рани
Да свене пре но што процвета."
А све то значи, ја се бојим:
На двобој ћу са другом својим.

XVIII

Да је он знао каква рана
Татјани мојој срце пече,
Ил' да је знала бар Татјана,
О, да је знала оно вече
Да ће њих двојица пре зоре
Над мраком гроба да се боре,
Можда би њена љубав, туга,
Сјединила два бивша друга.
Ал' љубав ову ни случајно
Наслутио још нико није;
Јер ћутао је Евгеније,
А туговала Тања тајно;
Дада је могла да докона,
Ал' недосетљива је она.

XIX

Ленски је био цело вече
Час нем, час ведар, час пун суза,
Ал' такву ћуд заувек стече
Сваки љубимац страсних муза.
Час је уз клавир место биро
И акорде све исте свиро,
А час је Олги поглед слао:
"Зар нисам срећан?" - шапутао.
Ал' кући мора он још мало;
Стеже га срце чудном снагом;
На опроштају с Олгом драгом...
Ко да се оно раздирало...
А она брижно гледа њега:
"Шта вам је?" - "Ништа." - Нестаде га.

XX

Кад кући стиже, он пиштоље
Прегледа па у сандук врати.
Затим се свучен и пун воље
Свог Шилера при свећи лати.

Ал' мисао га једна гони
И сан се болног срца клони;
Тајанствену и пуну чара
Пред очима он Олгу ствара.
Да књигу склопи Ленски хита
И граби перо; стих за стихом
Пун заноса у низу тихом
Тече и звони. Он их чита
Наглас у пуном ноћном миру,
Ко пјани Дељвиг на свом пиру.

XXI

Ти стихови су сачувани
И досад су код мене били:
"Пролећа мога златни дани
Куда сте, куда отхрлили?
Шта ново јутро мени спрема!
Поглед га тражи, ал' га нема;
У густој тами још се крије...
Ал' судбе закон вечити је,
И било да ме стрела мине,
Ил' да прободу моје груди, -
Свеједно: сваком судба суди
Да редом бдије ил' почине,
И благословен нек је сан
И тегобних прегнућа дан!

XXII

Заблистаће се зора сутра,
Рашириће се данак сјајни,
А ја ћу можда истог јутра
Сићи у таму гробних тајни,
И успомену на поета
Прогутаће дубока Лега,
А мене свет заборавиће.
Ал' да ли ћеш ти, дивно биће,
Са сузом доћи раној урни
Да тугујеш и мислиш тамо:
Волео ме је, мени само
Посветио је живот бурни!...
О вољена, о ти, далека,
О дођи, дођи, муж те чека!..."

XXIII

Тако је писо мутно, млако,

(И романтизмом то се звало,
Романтике у том иако
За мене нема баш нимало).
И, најзад, већ пред зору плаву
Оборио је Ленски главу;
Над модном речи идеали
На очи су му снови пали.
Ал' тек што су га сање ове
Омамиле, - већ сусед лупа,
У његов тих кабинет ступа
И Ленског буди он и зове:
"Време је, хајде, седам бије
И већ нас чека Евгеније".

XXIV

Ал' варао се; још је снево
Наш Евгеније тврди сан;
Већ бледи ноћ и већ је, ево,
Петало срео нови дан,
А Оњегин још чврсто спава;
Већ сунце земљу обасјава,
И мећава се мала вије,
А није још мој Евгеније
Махнуо лежај својих сања;
Над њиме још је сан оклево...
Пробудио се најзад, ево,
И завесе лагано склања;
Гледа и види да је време
Већ давно на пут да се спреме.

XXV

Он журно звони. Право с трема
Слуга Guillot пред њега стаје;
Папуче, халат он му спрема,
Ал' место тог му рубље даје:
Наш јунак се одеда лати,
А слузи рече да га прати
Наредивши пре тога њему
За двобој да понесе спрему.
У санке седа и кроз поља
Лети у млин под прахом леда.
СТИГОШЕ. Слузи заповеда
Да спреми пар Лепаж-пиштоља,
А коње да у поље гони

И крај два храста да их склони.

XXVI

Ленски је већ на њега чеко
Ослоњен о зид речне бране,
Док је Зарецки недалеко
Тражио млинском точку мане.
И Евгеније, ево, хита,
А згранути Зарецки пита:
„Где вам је сведок? Барем један!“
Методичности увек предан,
У двобојима педант стари,
Он није хтео без вештине
Да тек онако човек гине,
Већ прописно, по реду ствари,
И по предању, а без шале
(Што је, зацело, вредно хвале).

XXVII

"Мој сведок? - рече Евгеније: -
Monsieur Guillot је ту, пред нама;
Мој друг је он и одан ми је.
Па нема места примедбама:
Иако лице непознато,
Исправан човек он је зато".
Гнев је Зарецки једва стишо:
А Оњегин је Ленском пришо:
"Да почнемо?" - "Да, већ је касно
Обојица су за млин зашли,
И док су се но страни нашли,
Зарецки наш и лице часно
Да договоре сврше своје, -
Кријући поглед они стоје.

XXVIII

Непријатељи! Зар је давно
Путеве њине крв развела?
Зар нису све доскора јавно
Делили одмор, мисли, дела
И трпезу и часе нада?
Ко противници крвни, сада
Лагано они један другом
Баш као у сну страшном, дугом,
Спремају смрт и гробно поље...
Зашто се не насмеју сада,

Пре но што један од њих страда,
И разиђу се драге воље?
Ал' дивље се све мржње наше
Од лажног стида данас плаше.

XXIX

Заблисташе пиштољи злобно.
Већ звони маљ по набијачу.
Кроз челик зрно клизи кобно
И први пут се ороз зачу.
Млаз ситног праха, сив и танак,
Потпрашује пиштоља чанак.
Усађен чврсто кремен брушен
Још запет стоји. Нем и смушен,
За висок пањ се Guillot скрио,
А два су плашта пала скраја
И тридесет два корачаја
Зарецки већ је одмерио;
Он другове на места прати
И свака се свог пиштоља лати.

XXX

"Сад напред". -
Још не нишанећи,
Одважна, али мирна лика,
Сигурним ходом и ћутећи,
Четири смртна степеника,
Четири стопе они кроче...
Тад Евгеније први поче,
Наступајући стално ближе,
У ходу пиштољ свој да диже.
Пет стопа још полако броје;
Сада и Ленски око лево
Склапа и циља - али, ево,
Оњегин у том пуцао је...
Судњи час и песник јадни
Испушта немо пиштољ хладни,

XXXI

На своје груди ставља руке
И пада. Поглед маглом скривен
Смрт изражава а не муке.
Тако са места свог одривен
Низ обронак са стрмог брега
Лагано пада грумен снега...

Обузет нагло језом хладном
Оњегин хита Ленском јадном,
Гледа га, зове... ал' не вреди:
Песника нема. Већ се стишо.
Пре времена у гроб је сишо,
Наишла бура, светак бледи
Свео у зоре првом жару,
Згаснуо огањ на олтару...

XXXII

Наузнак мирно је почив'о,
Пробило груди тврдо тане,
На челу сетан мир је снив'о
И пушила се крв из ране.
Доскора на дну срца тога
Још надахнућа беху многа,
Мржња и љубав ту се крила,
Живот је кључ'о, крв се врила!
Сад к'о у дому опустелом
У њему све је миру склоно;
Умукло је занавек оно;
Набељен прозор кредом белом;
Домаћице му нема с ватром,
А где је, бог зна... траг се затро.

XXXIII

Слатко је стрелом епиграма
Разјарити дужника свог,
Слатко је ако је он пред вама
Припремивши бодљикав рог,
У зрцалу те дрске песме
Сам себе да препозна не сме,
Ил' схвати ко је стих тај сков'о
И урдикне: па ја сам ово!
Пријатније је још, зацело,
С раздаљине прописане
Припремати му смрт и ране,
И циљати у бледо чело,
Ал' прецима га отправити
Пријатно тешко да ће бити.

XXXIV

Шта ако друг од руке ваше
Падне убијен вашим метком,

Јер вас је негде покрај чаше
Увредио ил' речи јетком,
Ил' погледом, ил' одговором,
Ил' неком глупошћу још гором, -
Ил' што вас је на своје жао
Из досаде на бој звао?
Шта ћете тада осећати,
Кад он на земљи и пун праха
Лагано хладни лишен даха,
А смрт му бледо лице прати,
И кад је нем и сасвим глух
За ваше речи његов слух?

XXXV

Пун бола што му срце пије,
Стежући пиштољ што га пече,
У Ленског гледа Евгеније,
„Шта ћеш, убијен“ – сусед рече.
Убијен!... Страшном речи згромљен,
Јунак се мој сав дрхтав, сломљен,
Удаљује и зове слуге.
Зарецки на саоне дуге
Товари с пажњом мртво тело.
Он страшни терет вози кући...
Од мртвог коњи зазирући
Копажу ногом поље бело,
Фркћу и пеном ђем свој квасе...
К'о стрела тројка загнала се.

XXXVI

Мог песника је вама жао:
Тек стасао и још у цвету,
Пун срећних нада он је пао
Не испунивши их на свету.
Где су сад оне жарке чежње
И племените оне тежње
Његових младих осећања
И смелих или нежних сања?
Љубавне жудње где су сада?
Где су пренућа, где је знање,
Где од срамоте зазирање,
Где драге маште пуне склада,
И поезија и лепота,

Одјеци неземног живота?

XXXVII

Можда је и он био створен
За славу ил' за добро света;
Замукле лире глас разорен
Можда би теко безброј лета;
За песника су можда новог
На лествицама света овог
Висока места била спремна
И његова је сенка земна
Понела тајну у мрак ноћи
И животворни њен је глас
Пропао можда за све нас,
И до ње у гроб неће доћи
Векова, химна пуна сјаја
Ни благослови нараштаја.

XXXVIII. XXXIX

А можда је мог поета
Обичан удес једном чеко;
Прохујала би млада лета,
Охладнело би срце меко;
Променио би нарав много,
Махнуо музе, жену смого,
У селу своме срећан, рогат
Носио халат сит и богат
И познао живота збиљу...
С костобољом би старост срео,
Мршао, дебљо, пио, јео
И најзад би у изобиљу
Скончао своје дане старе
Уз децу, бабе и лекаре.

XI

Ма како било, читаоче,
Ал' песник љубављу опијен,
Сањало што тек живот поче,
Од руке друга је убијен.
Лево од оних селских кућа
Где је питомац надахнућа
Живео, - два се бора сплела.
Под њима лопе хладна врела
Потока ближњег. Лишен снаге,

Млад орач каткад ту застане,
А жетелице, када сване,
Ту гњурају у вир крчаге.
Уз поток, ту, у сенци хлада
Споменик скроман стоји сада.

ХЛІ

Под њим (на поља пуна сете
Јесења киша кад се слева)
Опанце своје чобан плете,
О рибарима с Волге пева,
А варошанка млада нека
Што ту, у селу, лето чека,
Кад стрмоглавце јаше сама
По пољима и ливадама,
Зауставља пред њим ајгира
Притегнувши дизгине вично
И чита натпис летимично
Дигнувши вео свог шешира,
И суза што ће да се сточи
Застире маглом нежне очи.

ХЛІІ

Укорак јаше дољом равном
У своје мисли задубљена;
Судбином Ленског тужном, давном,
Дуго се бави душа њена.
И мисли шта је с Олгом било?
Да л' јој се срце напатило,
Ил' брзо прође време јада?
И где је њена сестра сада?
А где бегунац тај од света,
Помодних жена душман модни,
Тај чудак тмурни, ником сродни,
Убица младога поета?
О свему што сте ради знати,
На време ћу вам рачун дати.

ХЛІІІ

Ал' сада не. Иако много
Јунака волим свог, и мада
Да му се вратим већ бих мого,
До њега мени није сада.
Године већ су прози склоне,
Године лаку риму гоне

И с уздахом да признам журим:
За њом све теже, теже јурим;
А перо нема више воље
До шара ко пре албум-књиге;
Друкчије сада, црње бриге,
Хладније мисле, теже боље
У светској вреви и у миру
Буне ми душу, буне лиру.

XLIV

Друге ми жеље живот даде,
Нове сам јаде упознао;
За прве жеље немам наде,
А старих ме је јада жао.
Ах, снови! где је ваша радост?
Где њена вечна рима - младост?
Зар заиста је најзад цео
Њен лепи венац сасвим свео?
Зар збиља, већ, без празне хвале,
Без лажне песничке слободе,
Пролеће мојих дана оде
(Што тврдих досад ради шале)?
Зар повратка му више није?
Зар тридесета скоро ми је?

XLV

Морам да признам, макар, немо,
И моје подне, ето, наста!
Па да се лепо растанемо,
Младости моја ветрењаста!
Хвала ти за све твоје сласти,
За јад, за драге муке страсти,
За хук, за гозбе, буре старе,
Хвала ти за све твоје даре!
Из твоје сам се руке штедре,
Будан и кад сам снове сниво,
До воље свега науживо...
Доста је! Сад ћу душе ведре
Ногом на нови пут да станем,
Да од живота прошлог данем.

XLVI

Осврнимо се. Збогом места,
Где су ми дани тихих сласти
Текли у сенци глухих цеста

Лености пуни, снова, страсти,
А ти ми, младо надахнуће,
Распаљуј машту убудуће;
Кад дрема срце, ти га прени
И често, често свраћај к мени!
Не дај да душу твог поета
Окужи, стврдне или следи
И претвори у камен бледи
Мртвило овог кобног света,
Тог вира, где упркос жељи
Сви купамо се, пријатељи!

СЕДМА ГЛАВА

*Москво, Русије кћери драга,
Где равна теби још постоји?*

Дмитријев

*Ко родну Москву да не воли?
Баратински*

*У Москву пут! ста значи видет
света крас!
А где је лепше? - Ту где нема нас.*

Грибоједов

I
Пролећним зраком гоњен врелим,
Напуштајући вис и брег,
У потоцима мутнобелим
На ливаде се слио снег.
Природа цела ведро срета
Кроз сањив осмех јутро лета;
Све плављим сјајем небо блиста;
У паперју зеленог листа
Још прозрачне се шуме пуше;
Из воштанога свога саћа
На ливаде се пчела враћа;
Долине се шарене, суше,

Копоре стада и у ноћи
Извија славуј у самоћи.

II

Болно је твоје долажење,
Љубави доба, премалеће!
Какво се тужно узбудиће
Кроз крв и душу моју креће!
Како ме слатко, болно греје
Пролеће што на мене веје
И дахом лице моје дира
С олтара дивљег пољског мира.
Или су мени сласти стране?
Па све што буја, све што живи,
Што се весели, блиста, диви,
Досаду ствара, бол и ране
У мојој души мртвој давно.
И све је за њу пусто, тавно.

III

Ил' можда када дах пролећа
С јесени пало лишће врати,
Нас горкога губитка сећа
Шуштање ново што га прати,
Јер поредимо у дну душе
Са шумама што васкрснуше
Године наше брза хода
Којима нема препорода.
Можда нас тада у свом сјају
Кроз песничке далеке снове
Пролеће неко старо зове,
И тад о неком другом крају,
О другој ноћи пуној чари
Трепери срце и сањари.

IV

Време је! сада, у пролеће,
Бац, ленштине и трезвењаке,
Епикурејце, децу среће,
Бац, Левшинове школе даке
И сеоске Пријаме сјајне,
И вас, о госпе осећајне,
У село зове Весна млада;
То доба шетњи, цвећа, рада,
Доба топлоте пуно плама,

Саблажњивих и чудних ноћи.
У село сада треба поћи
И у широким поштанкама,
У кочијама пуним ствари
Махнути градски заклон стари.

V

Мој читаоче добре воље,
Каруцом што сте изнајмили
Махните и ви варош боље
Где весели сте зими били;
Хајдемо да са тихог хума
Слушамо како шапће шума
Над дивљом реком што се вије
Крај села где је Евгеније
Ко пустињак у дане биле
Суморно теко зиме своје
Ко сусед младе Тање моје,
Те сањалице наше миле...
Где сад га нема, где је био,
Где тужни траг је оставио.

VI

Крај гора ту што леже кругом
Хајдемо тамо, где пун дражи
Вијуга поток бујним лугом
И кроз шумарак реку тражи;
Да пева ту кроз драч и цвеће
Љубавник Весне - славуј слеће
И извора се шапат чује;
Споменик један трошни ту је
У сенци јела остарелих.
Његова плоча каже сива.
"Владимир Ленски ту почива,
Што рано паде смрћу смелих,
Тог и тог лета здружен с гробом.
Песниче млади, мир са тобом! "

VII

На опуштеној грани бора
Што изнад урне шуми тихо,
Некад је рани ветар с гора
Тајанствен венац један њихо.
Некад, у дане давно биле,
Две сестре ту су долазиле

Да загрљене сузе роне
У ноћи изнад хумке оне.
Ал' споменик је сада бледи
Заборављен, а пут до места
Затрвен... С гране венца неста,
Под њиме само чобан седи,
Ко некад пева песму сете
И убого опанце плете.

VIII. IX. X

Сироти Ленски! Сузе јада
Драгана није дуго лила;
Невеста никад није млада
Свом болу дуго верна била.
Други је њену пажњу стеко,
И пуно јада срце меко
Љубавном ласком други стишо,
Улан је Олги вешто пришо,
Улан је љубав душе њене;
И пред олтаром, мили моји,
Стидљиво она с њиме стоји
Под венцем, главе оборене
И крије очи пуне плама
Са осмехом на усницама.

XI

Сироти Ленски! На дну гроба,
Ту, где се глуха вечност шири,
Да ли је могло у то доба
Издајство да га узнемири?
Ил' срећан и без осећаја,
Мој песник лишен земног краја
Не пати сада ни због њега
И свет је туђи нем за њега?
Да, заборав и дуго време
За гробом свима нама суди;
Гласови драгих, мрских људи
И љубавница тад занеме,
И једино потомство стигне
Да процесом имање дигне.

XII

Ускоро звонких речи Оље
Код Лариних је замро звук;
Роб судбине и туђе воље,

Улан је морo с њом у пук.
Сузама горким обливена,
На растанку је мати њена
Довољно снаге с муком смогла;
Да плаче Тања није могла;
Ал' ипак је и њој на крају
Бledoћа смртна лице скрила.
А кад се на трем чељад збила
И када је на опроштају
Гoмила око кола стала
Татјана их је испраћала.

XIII

Дуго је, ко кроз маглу сања,
Гледала тад за њима с прага;
И сама, сама сад је Тања;
Голубица се њена драга,
Година многих друга мала
Далекој судби одазвала;
Другарица је млада њена
Занавек од ње растављена!
У пусти врт је Тања зашла,
Без сиља лута и бол крије,
Ал' утехе јој нигде није
И одушка још није нашла
За пригушене сузе своје
И срце кида се на двоје.

XIV

Сад у самоћи тешкој гори
Још јаче страст у срцу њеном
И гласније јој оно збори
О Евгенију удаљеном.
Неће га срести... а и чему?
Да мрзи дужна је у њему
Убицу брата свог пре свега...
Песник је пао... ал' се њега
Не сеца нико већ, и другом
Невеста, ево, сад му пође,
А сећање на њега прође
Ко дим по плавом небу. С тугом
Два срца можда још и сад
Жале... ал' чему бол и јад?

XV

Било је вече. Мрак се хвато.
Струјале воде. Зук се чуо.
Растурало се кола јато
И преко реке је букнуо
Рибарски огањ. У долини
На сребрнастој месецини,
Утонула у безброј сања
Дуго је сама ишла Тања.
Наједном, над пољаном неком
Спахијски замак види с брега,
Село и шуму испод њега
И бујни врт над сјајном реком.
Гледа - и њено срце мало
Јаче је, брже, закуцало.

XVI

И Татјана се сад колеба:
"Он овде није. Не знају ме.
Да пођем, или натраг треба?
Ал' бар да видим двор и шуме".
И, ево, она скреће с пута,
Збуњени поглед стазом лута
Без даха је са брега сишла
И дворишту је пустом пришла...
Керови на њу кидисаше,
Оте се страшан крик Татјани
И домаћи се малишани
Сјатише око гошће наше;
Гонећи псе уз грдну грају
Под заштиту је узимају.

XVII

Да л' сме да види двор спахијски?
Упита Тања. Слушчад наже
Трком Аниси у стан блиски
Да кључеве од трема траже.
И ево, најзад, и Анисе;
Пред њима узлаз отвори се,
И Тања ступа на праг двора
Где беше јунак мој доскора.
Заборављен билијар спава;
На растртом дивану, виде,
Почива корбач. Тања иде,

А старица јој објашњава:
"Овде је камин; ту је газда
Волео сам да седи вазда.

XVIII

Са њиме ту је обедово
Покојни Ленски, сусед јадни.
Извол'те за мном - сад је ово
Господинов кабинет радни;
Ту се одмаро, кафу кушо
Од управника вести слушо
И чито књигу кад устане.
Са мном је ту у прошле дане,
У недељне свечане часе,
Надевши своје наочари,
Магарца игра газда стари,
Нека му Господ душу спасе
И подари у гробу покој,
У земљи, мачици дубокој!"

XIX

И очараним погледима
Унаоколо Тања блуди;
Све овде за њу дражи има
И све јој сетну душу буди
Радошћу неком полуболном;
И сто са мрачном лампом столном,
И кревет широк и застрвен,
И књига брег и сталак дрвен,
У прозорима пејзаж мрачан,
Унутра бледи мрак салона
И тамни портрет лорд-Бајрона,
И мали кип од гвожђа глачан
У капи, с целом тмурно сненим
И с ручицама прекрштеним.

XX

У соби, где све модом дише,
Ко зачарана стоји Тања.
Касно је. Хладан ветар брише,
У дољи мрак; шумарак сања
Над замагљеном, хладном реком.
Месец за гором спава неком.
И луталица наша млада
Код куће треба да је сада.

Кријући своје узбуђење,
Са уздахом и не без сете,
Обратним путем Тања крете,
Ал' најпре узе допуштење
Да опет сврати и без бриге
Да ту, у замку, чита књиге.

XXI

Са кључарком се Тања раста
На прагу. И у освит плави,
Чим јутро другог дана наста,
На пустој се трему јави.
Ту је, у тихом кабинету,
Заборавивши све на свету,
Остала најзад Тања само
И плакала је дуго тамо...
А затим књиге докопала;
Да чита најпре није хтела,
Ал' зачуди је избор дела;
На читање се затим дала
И нови свет је ту наједном
Пуко пред њеном душом жедном.

XXII

Ми знамо да је Евгеније
Намрзо књиге и све друго,
Ал' ипак нека дела није
У немилости држо дуго,
Ко Ђаура и Дон Жуана
И с њима два ил' три романа
У којима се век огледа,
И човек - нашег доба чедо -
Оцртан био доста верно
Са неморалним својим духом,
Са душом себичном и сухом,
Што машту воли неизмерно,
И с огорченим умом чудним
Што ври прегнућем узалудним.

XXIII

Странице многе ту су криле
Знакове ноктом урезане,
И одмах су зауставиле
Татјанин поглед такве стране.
С трепетом прате очи њене

Збок какве мисли, напомене,
Зачуђен беше Евгеније;
С чиме се слаго, с чиме није;
Ту сваке нове стране лице
Његовог пера потез крије;
Ту своју душу Евгеније
Испољава и нехотице
Кроз кратке речи и кроз слике,
Кроз крстове и упитнике.

XXIV

И Тања је помало стала,
Свакога дана и све више,
Да схвата оног, богу хвала,
За киме мора да уздише
По вољи моћне судбе своје.
Тај тмурни, кобни чуцак - ко је?
Небески створ ил' ада траг?
Тај анђеол, тај надмен враг,
Шта је он? Ехо других људи?
Је л' Москов с празном душом таштом
Под Харолдовим црним плаштом,
Ил' празни тумач туђих ћуди?
Да л' речник модних речи није?
Је л' пародија Евгеније?

XXV

Зар је тајанствен чвор расплела?
Зар права реч у души сину?
Протиче време... с ума смела
Да код куће се давно брину
А суседи се тамо срели
И разговор о њој повели:
"Шта ћеш? Татјана није дете -
Старица мрмља пуна сете -
Оља је млада. Да је среће
Да удомим и Тању сада.
Ал' шта ћу са њом? није рада;
Свакоме одмах исто: неће,
И све једнако ћути, тужи,
Или по шуми сама кружи".

XXVI

"Је л' заљубљена?" - "А у кога?
Бујанов ју је запресио:

Неће". - "Петушков?" - "Не, ни тога.
Наш гост је хусар Пихтин био.
Како се много старо за њу,
И како је облето Тању!
Помислих, бар он има наде;
Таман! и опет све пропаде". -
"А што? па шта је вама стало?
У Москву, на трг свих невеста!
Тамо је много празних места! " -
" Ах, боже, прихода је мало..." -
"За једну зиму већ ће стићи,
Ил' ћете зајам од нас дићи".

XXVII

Погодан савет, мудар јако,
Старици већ се много свиде.
Све срачуна па реши тако
Да на зиму у Москву иде.
Татјана чује новост ову;
Пред строги свет на суд је зову!
Зар сеоске простоте своје
Да испољи све ружне боје!
Зар старом спремом што обуче
И незграпним реченицама,
Кицоша градских, градских дама,
Подругљив поглед да привуче?
О страха! не, зар није боље
Да не напушта луг и поље?

XXVIII

Будна са првим зраком раним
Она у поља иде стара
И очима их очараним
Гледа и с њима разговара:
"Збогом, долине мира пуне,
И ви, планина знаних круне,
И ви, шумарци, знанци стари,
Збогом, божанске, драге чари,
Природо ведра, насмејана!
Свет спокојан и присан дајем
За таштину под лажним сјајем!
Збогом, слободо младих дана!
Куда и зашто пут ме труди
И шта ми нови удес нуди? "

XXIX

Све дуже трају шетње њене;
Час поток, час брдашце цветно
На себе њену пажњу скрене,
Зауставља је неосетно.
Као са старим друговима
Са пољима и луговима
Да поприча Татјана жури.
Ал' кратког лета време јури,
Јесен у златној дође тоги.
Природа трепти бледа, снена,
Ко жртва сјајно урешена.
И, ево, гонећ облак многи
Фијукну север, лишће скиде,
И чаробница зима иде.

XXX

Разметала је снег и стегла
Прамењем белим гране бора,
И ко таласав ћилим легла
По пољима и око гора;
Са скамењеном реком жала
Простирком меком поравнала,
И рад је свет и ми са њиме
Враголијама тета-зиме.
Татјана наша само није;
Не иде зими у сусреће,
Да удише жар мраза неће,
Нити да првим снегом мије
Рамена своја, лице, груди;
Татјану плаши пут за студи.

XXXI

Дан пута давно сви су знали;
И последњи рок прође славно;
Пресвукли су и ојачали
Заборављене санке давно.
Запреге просте - троја кола
Потреба кућних возе пола:
Столице, шерпе, шкриње, пегле,
Перине и са слатким тегле,
С живином кош и ствари друге...
Лонци, лавори et setega,
Свакакво благо ту се тера.
Већ дигоше галаму слуге

И опроштајне сузе роне;
На двориште и кљусад гоне,

XXXII

У спахијске их санке прежу;
У кухињи се обед вари,
Товаре кола већ и вежу,
Псују се жене и возари.
На чупаво је кљусе ломно
Брадати гонич сео скромно;
А чељад се крај врата јати
И господаре своје прати.
Седоше. Славни воз лагано
Промиче и за врата скреће...
" Сад збогом, тихи кути среће,
И пусти доме, место знано!
Да л' ће вас опет срести очи?..."
И Тања поток суза точи.

XXXIII

Кад просвета и међу нама
Рашири међе мало више,
Са временом (на таблицама
Филозофских рачуна пише
Кроз петсто лета) - стари, уски,
Измениће се пути руски,
И Русију ће, смеомо рећи,
Сједињујуће трасе сећи,
А мостови ће смелим ходом
Да преко река кроче луком;
Размакнућемо брда руком
И проричемо свод под водом,
А свет ће моћи тад да иште
По станицама коначиште.

XXXIV

Сада су код нас лоши пути;
Занемарени труну мости,
А гамад не да ни тренути
На станици кад легну гости.
Ноћишта нема: изба хладна;
На зиду листа штура, гладна:
То јеловник напразно чами
И залуд ваш апетит мами,
А киклопи из степе травне

Крај тињавога огња клече
И чекићима руским лече
Производе Европе славне,
У благосиљу трасе њене
И беду земље наслеђене.

XXXV

Зато су зими возње згодне
И зимска шетња лепа, слатка;
Ко стих без мисли песме модне
И зимска је путања глатка.
Возаре бар имамо орне,
А тројке су нам неуморне
И да нам поглед развеселе
Ко плот трепере врсте беле.
Кола и свога кочијаша
Повела је на пут Ларина
Стрепећ од скупих возарина,
И досадом се Тања наша
Насладила у снежном праху,
Јер седам дана путоваху.

XXXVI

Ал' већ су близу и пред њима
Са Москве, из даљине плаве,
Ко ватра златним крстовима
Горе далеке древне главе.
Како уживах у тој слици
Када су цркве и звоници,
Дворци и баште засађене
Искрсли нагло испред мене!
Како сам често с пута мучна,
Где луталачка судба зове,
Москво, о теби снево снове!
Москва! колико реч та звучна
За руско срце много скрива,
Како се у њој све одзива!

XXXVII

Окружен гајем и дубравом,
Петровски замак мрк и смеон
Недавном још се горди славом;
Ту је узалуд Наполеон,
Још уверен у срећу своју,
Чеко на клеклу Москву моју

Са кључевима старог Кремља..
Не, моја Москва, моја земља,
Пред њиме нису погле главе;
Уместо дочека и дара
Огњем је срела Москва стара
Јунака мрског пуног славе.
Одавде он је нем и тмуран
Посматрао њен пламен буран.

XXXVIII

Збогом, сведоче пале славе,
Петровски замче! Хајде, иди!
Већ се на рампи беле главе
И трошарина већ се види;
По Тверском тргу преко пута
Одскачу санке поред клупа,
Промичу страже и портири,
Дућани, дворци, манастири,
Фењери, санке, баште родне,
Трговци, куће и сељаци,
Торњевци, врти и козаци,
Па апотеке, куће модне,
Кипови лављи поред врата,
На крстовима чавки јата.

XXXIX. XL

Већ сео час и више траје
Та мучна шетња и по мраку
Уз врата најзад тројка стаје
Код Харитона у сокаку.
Код тетке то су стигле сада
Од сушице што давно страда.
Са чарапом под једном руком
У трошном руху свом и с муком
Пред њима шири врата знана
Познати Калмик, стар и бео.
Унутра их је узвик срео
Кнегиње старе са дивана;
И старице се грле с плачем
Распитујуци се о свачем.

XLI

"Ах, кнегињо!"
- 'Rachette! " - "Алина!"
"Давно је било!" - "Време лети..."

" Јесте л' на дуго? Ах, кузина!
Па ко би мого предвидети!
Побогу, сцена из романа..." -
" А ово ми је кћи Татјана". -
"Ах, Тања! боже! ходи амо!
Као да сањам, види само!
Да л' памтиш, мила, Грандисона? " -
"Ко? Грандисон?... а, Грандисон!
Да, памтим, памтим, где је он?" -
"Ту. Живи сад код Симеона;
Био је баш на Бадње веце;
Оженио је сина - рече.

XLII

А тај... но све ће на ред стићи;
Да покажете нашу Тању
У својту ћете сутра ићи...
Ја више нисам то у стању;
На жалост, једва носе ноге.
Ал' уморне сте с вожње многе;
Да починемо, хајде, драге,
Издају груди... немам снаге...
Та тешка ми је сад и радост,
А не тек само бол и јад...
Низашта више нисам сад...
Под старост живот сав је гадост.
И ту је сасвим малаксала
Са сузама у кашаљ пала.

XLIII

Болесне тетке нежност ова
Растужила је Тању моју,
Али јој смета кућа нова,
Јер је на собу свикла своју,
И не може под свилом овом
На кревету да спава новом,
А прапораца звекет бучни,
Јутарњег посла весник звучни
Из постеље је диже рано.
Крај прозора Татјана седа;
Већ бледи ноћ и она гледа;
Ал' пред њом није поље знано,
Већ туђа стаја и кухиња
И туда башта пуна иња.

XLIV

Свакога дана сад Тајјану
Воде у својту на обеде
И сету њену расејану
Носе пред бабе и пред деде.
Родбину стиглу издалека
Срдачан дочек свуда чека;
И хлеб и со; весеље славно.
"Порасла Тања! Зар сам давно
Њој на крштењу име дала?
А ја за уши често вукла!
Ја хранила и мало тукла!
А ја на руке узимала! "
И све се углас бабе сете:
"Године наше тако лете!"

XLV

Ал' промене се ту не виде;
Све је по старом и у миру
Танте Јелена још увек иде
У оном тиловом шеширу;
Лукерја Лвовна још се маже,
А Љубов Петровна још лаже;
Ко пре је Иван Пјотрич глупав,
А Сејмон Пјотрич шкрт и чупав,
А Николавна Толстогуба
Финмуцу још је љубавница,
Још има оног исто шпица
И истог мужа - члана клуба,
Што кротко поред жене своје
Једе и пије све за двоје.

XLVI

Тајјану грле њине кћери,
А московскога младог света
Скуп грација је најпре мери
Немо од главе па до пета:
Налазе да је нова знанка
Извештачена, паланчанка,
И нешто бледа, а и тужна,
А иначе нимало ружна;
Природи затим све подлежу,
Друже се, Тању к себи воде,
И чешљају је наспрам моде;
Љубе је, нежно руке стежу

И причају јој осећајне
Љубавне тајне, женске тајне,

XLVII

Победе туђе, а и своје,
Лукавства, снове, нада часе,
И невине се приче роје
А оговарања их красе.
Затим ко плату за брбљање
Љубавне приче и од Тање
Захтевају да чују оне;
Ал' Тања ко у сан да тоне
Да их разуме не зна, неће,
Без учешћа им речи слуша
И тајну што јој крије душа,
Богатство драго суза, среће,
Без реци чува и не жели
Ни са ким овде да је дели.

XLVIII

Да чује Тања жељу има
И разговор високих лица,
Ал' у салону све занима
Некаква празна бесмислица;
Гомила то је сива, стара,
Досадна и кад оговара;
Кроз њине речи, сухе, празне,
Кроз сплетке и кроз вести разне
Не сине мисо дане целе
Сем случајно ил' насумице,
Не разведри се ум и лице
Нит' шале срце развеселе.
У свету том кроз лаж и тупост
Ни смешну нећеш срести глупост.

XLIX

Скуп архивске господе младе
Процењује Татјану злобно;
Гордости пуни и досаде
Говоре о њој међусобно;
Шаљивчина је нека јадна
Пронашо да је дивна, складна,
И већ крај врата он уздише
И елегију Тањи пише.
И Вјаземски је Тању срео

Код досадне и старе стрине
И успео пред њом да сине,
А старац неки сед и свео
Приметивши крај њега Тању
Распитује се, ено, за њу.

L

Ал' тамо где се Мелпомене
Извија плач високим гласом,
Где позлаћене ризе њене
Пред равнодушном лете масом,
Где Талијина хладна душа
Пљескање чује и не слуша,
Где Терпсихори још се само
Младићи диве (ми то знамо,
Јер тако беше и са нама
У време ваше, а и моје) -
Ту нису на њу очи своје
Обратили лорњети дама,
Ни стручњаци високог тона
С партера или са балкона.

LI

Па и у клуб се Тања креће;
Врућина, гужва све је јача,
Музика грми, блеште свеће,
Промиче пар по пар играча;
Групице људи се шарене,
Женска је спрема ко од пене,
Удаваче лепотом сјаје -
Све поражаваче осећаје.
Помодар хита на то место
Да покаже свој прслук складан,
Дрскост и лорњет горд и хладан,
А бивши хусар свраћа често
Да испред дама и госпоне
Заблиста, освоји и оде.

LII

Небо је пуно звезда сјајних,
А Москва пуна лепотица,
Али од својих друга бајних
Блиставијег је луна лица.
Тако и она коју не сме
Да узбуни звук моје песме,

Ко узвишена луна чиста
Сред младих жена сама блиста.
Како божански гордо крочи
По земљи измеђ' других људи,
Како су нежне њене груди
И сете пуне дивне очи!...
Ал' доста, доста, не би л' стао?
Безумљу свом си данак дао!

LIII

Смејање, тиска и поклони;
Мазурка, валцер све у лету;
А крај две тетке у колони,
Заборављена у том свету
Татјана гледа и не види;
Мрскога света тог се стиди;
Овде се гуше њене груди,
За својим селом она жуди,
Жуди у поље свом дрвећу,
У забачени кутак тајни
Где поточић вијуга сјајни,
Романима и своме цвећу
И липовој алеји тој
Где негда он се јављо њој.

LIV

Далеко њена мисо броди:
Заборављен је свет и бал,
А дотле ока с ње не своди
Некакав важан генерал.
Подмигнуле се тетке нешто
Гурнуле Тању лактом вешто
И шапнуле јој обе, ево:
"Татјана, брзо гледај лево!" -
"Шта је то? где?" - "За божје име,
Свеједно шта је, гледај само!
Видиш у оној групи тамо...
Окренуо се... сад су с њиме
И официри неки трупни..."
"Ко? је л' генерал онај крупни?"

LV

Сад победнички, али с тугом
Опростимо се ми од Тање
И кренимо се стазом другом

Јер морам већ да дам на знање
Ко је сад предмет мојих жеља:
Опевам младог пријатеља,
Његову ћуд и срећу худу!
О, епска Музо! мојем труду!
Благослов подај! Већ је време!
Снабдеј ме штапом поузданим,
Не дај да скренем и застраним.
Доста је. С леђа доле бремене!
Класици почаст одах часно:
Приступ је ту, иако касно.

ОСМА ГЛАВА

*Fare thee well, and if for ever
Still for ever, fare thee well.
Byron*

I
Кад сам у врту мог Лицеја
Цветао и без брига скито,
Када сам чито Апулеја,
Док Цицерона нисам чито,
У дољама се тада чудним
Са лабудовим криком жудним
Крај воде што у миру блиста
Јавила мени Муза чиста.
Озарила се соба мала;
И ту је Муза мојих сања
Почела прва пировања;
Весела дечја опевала,
Прошлости наше дане славне
И меког срца снове давне.

II
С осмехом свет је Музу срео,
Полет нам даде успех нови,
А Державин ме стар и свео
Слазећи у гроб благослови.

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

III

Ко закон који вечно траје
Признавах тада само жеље
Са светом делих осећаје
Поведох Музу на весеље,
На хучне гозбе, распре гласне,
Пред оштре претње страже касне.
И она је на гозбе к њима
Са својим ишла даровима;
Ко баханткиња нека мала
Певала друштву покрај чаша
И некадашња младеж наша
За њом је плахо пристајала,
А ја сам горд на своју другу
У пријатељском био кругу.

IV

Ал' њихових се махнух уза
И одох у свет... она за мном.
Како је често нежна Муза
Блажила неком причом мамном
Самоћу мојих глухих стаза;
Како је често са Кавказа
Јездила са мном ко Ленора
На месечини кршних гора
И водила ме до Тавриде
Да слушам с њом у ноћној магли
С обале морски ропот нагли,
Тај стални шапат Нереиде,
Хор таласа, ту химну мора
Оцу земаља и простора.

V

И престонице наше сретне
Заборавивши гозбе сјајне

Сред Молдавије пуне, сетне,
Похађала је черге тајне
Скитаца степских; ту се крила
И крај њих је заборавила
Реч богова и места знаних
Због језика још дивљих, страних,
Због песама њој блиских степа...
Ал' промени се све у томе
И Муза тад у врту моме
Ко госпођица нице лепа,
У оку с неком сетном бригом
И с француском маленом књигом.

VI

И први пут сам сад у ствари
Са Музом у високом кругу;
Гледам на њене степске чари
Уз љубоморан страх и тугу;
Крај дама, крај аристократа,
Кицоша војних, дипломата,
Промиче она и ту седа;
Редове густе њине гледа
И радује се вреви шумној,
Врењу одела, речи, звања
И свету што се редом клања
Домаћици још младој, умној
И мушкараца црном раму
Што окружава сваку даму.

VII

И свиђају се њој ти гости;
Њин складни збор, одела мрка,
Хладноћа мирне охолости
И година и звања збрка.
Ал' ко то стоји непокртан
У пробраноме скупу сетан?
Свима је туђ и усред врења
Ко ланац мрских привиђења
Пред њиме рој се лица вије.
Шта, сплин ил' гордост патње то је
На лицу том? И овде што је?
И ко је он? Зар Евгеније?
Зар он?... Да, тачно, он је оно.
- Је л' давно њега удес доно?

VIII

Је л' смирен сад ил' исти оста?
И да ли се још чуцак прави?
Кажите шта он сада поста,
Какав ће сада да се јави?
И шта ће бити? - Лик Мелмота?
Ил' космополит, патриота,
Чајлд Харолд, квекер с лажном ласком,
Ил' прсиће се другом маском?
Или ће бити једноставно
Ко ви, ко ја, ко други људи?
Мој савет му је: нек се труди
Да махне моду прошлу давно.
Доста је лажи, лудорије...
- Да л' вам је познат? - Да, и није.

IX

- С ненаклоношћу што се тако
Изражавате ви о њему?
Да л' зато што ми увек лако
Дајемо и свој суд о свему,
Што неопрезност страсних глава
Ил' вређа, или исмејава
Ништавних људи понос бесни?
Што разум често и притесни,
Што одвећ често нехотице
Држимо да су речи дела
И што је глупост зла и смела,
А важност свету - важне трице,
Те просечни и прости људи
Једино годе нашој ћуди?

X

Срећан, ко беше млад на време,
И ко кад треба поста зрео,
Живота хладног ко је бремене
С временом стеко и понео,
Ко чудне снове није сањо,
Од света ко се није склањо,
Ко с двадесет беше кицош цењен,
И с тридесет већ згодно жењен,
С педесет ко је скино с врата
Дужности приватне и друге,
И ко је славу, чин и слуге
По реду стеко поред плата,

О коме мене беше довик:
Н. Н. је збиља красан човек!

XI

Мисао ником није мила
Да залуд младост имали смо,
Да нас је она преварила,
Да ми њој верни били нисмо,
И да су наше лепе жеље,
Невини снови и весеље
Морали редом иструнути
Ко лишће што у јесен жути.
Тешко је оном ко пред собом
Једино има низ обеда,
Ко живот као обред гледа,
И ко за светом и за добом
Пристаје, а не дели с њима
Мисли и страсти које има.

XII

Поставши предмет прича шумних,
(И ви ћете, зацело, рећи)
Мрско је то, код људи умних
Глас притворног чуцака стеци,
Ил' глас шашавка каквог јадног,
Сатане одвратног и хладног,
Ил' Демона мог злог у свему!
Оњегин (да се вратим њему),
Убивши друга на двобоју,
Без циља, посла, на злом гласу,
До двадесет и шесте расу,
Нерадом мучен, младост своју;
Без посла, жене да га прати,
Не знаде ничег да се лати.

XIII

Савладало га неспокојство
И жеђ да мења места многа
(Веома мучно једно својство,
Крст добровољни ретко кога).
Он остави долину нему
И мирно село где се њему
Јављала скоро сваког дана
Крвава сена добро знана,
И путовање поче дуго

Без циља, истих осећања;
Ал' њему су и путовања
Досадила ко и све друго,
Те врати се и одмах зађе
Ко Чацки право на бал с лађе.

XIV

Ал' сва се сала узбуркала
И шаптања су скуп обишла;
Крај неког важног генерала
Домаћици је дама пришла;
Неужурбана, скромна, складна,
Ни брбљива, ни много хладна,
Без погледа што лете свима,
Без циљања да успех има,
Сва природна и ведрога лика,
Без подржаваних манира,
Сва једоставна, пуна мира,
Она је била верна слика
Du comme il faut... (Опрости слогу,
Превести, Шишкове, не могу...)

XV

Даме су хтеле до ње ближе,
Старице слале осмех мали,
А клањали се људи ниже
И погледе јој уграбљали,
Девојке крај ње ишле тише,
А од свих других људи више
Рамена и свој нос је дигло
Генерал што је са њом стигло.
У њој и њеним покретима
Лепоте не би нашли много,
Ал' у њој нико не би могло
Нацћи ни оно, за шта има
Лондонска мода речцу строгу:
Vulgar. (Извини, ал' не могу...)

XVI

Мени се допада реч ова,
Ал' не знам да преведем шта је;
Код нас, међутим, још је нова
И ретко јој се почаст даје,
А ишла би у епиграму...)
Ал' враћам се на нашу даму.

У безбрижној лепоти мила,
За истим столом ту је била
Са Воронском, са Нином сјајном,
С том Клеопатром Неве чисте,
И ви зацело рекли бисте,
Да Нина свом лепотом бајном,
Иако слепи све и плени
Њу није могла да засени.

XVII

"Зар она - мисли Евгеније: -
За она ту? - Да, збиља... значи...
Из степског села? Ваљда није!..."
И сада лорњет он привлачи
И обраћа га поред свећа,
На ону, чији лик га сећа
Заборављених црта, дражи...
"Чуј, кнеже, да л' знаш, хајде, кажи,
Ко то са црвеном беретом
Крај посланика шпанског седа?"
Кнез Оњегина немо гледа.
"Ух! Дуго ниси већ са светом.
Упознаћу те овог трена". -
"Па ко је она?" - "Моја жена". -

XVIII

"Жењен си! новост с првим даном!
Да л' дуго?" - "Већ две зиме има". -
"А којом?" - "Ларином". - "Татјаном!
"Ти знаш њу?" - "Ја сам сусед њима".
"О, па хајдемо онда, ходи! "
И иде кнез и жени води
Свог сродника и друга свога;
Кнегиња гледа госта тога...
Ма шта се њој у души крило,
Ма како беше тога трена
Изненађена, зачуђена,
Промене на њој није било;
Њен тон и даље оста биран,
Ко пре њен поздрав беше миран.

XIX

Бар да се тргла кад га сретете,
Да поста бледа ил' румена...
На њој се ништа не покрете;

Ни обрва, ни усна њена;
Мада је гледо најбудније,
Ни трага старе Тање није
Могоао наћи. Барем хтеде
Разговор са њом да поведе
И - не успе! Упитала га
Кад, и из ког је дошо краја?
Иде л' из њеног завичаја?
Затим је поглед ока блага
Пренела на свог мужа с госта,
Изишла... и он ко кип оста.

XX

Је л' ово иста та Татјана,
Којој је он у пустом гају
Још у почетку мог романа,
У дивљем и далеком крају,
Пажљиво, да је не увреди,
Моралне држо проповеди?
Он и сад чува писмо њено
Где срце лежи излишено,
Где искреност, слобода влада.
Је л' она то, ил' сан је био?...
Та, коју он је оставио
Судбини скромној њеној тада,
Зар се са њиме сада срела
Равнодушна и тако смела?

XXI

На починак он кући крете
И остави тај раут бучан.
Снево је сан пун чудне сете,
Час пун ведрине, а час мучан.
Ал' ево, и пробудио се;
Од кнеза Н. му писмо носе;
Вечерас зову... боже, боже!
Ићи ће к њој! и што пре може
Одговор учтив он му даје.
У каквом чудном сну он блуди?
Шта је то с њим и шта се буди
У хладној, леној души? Шта је?
Досада? Гордост? или снова
Младости брига - љубав нова?

XXII

Тренутке броји, у сат гледа,
Никако дан да стигне крају...
Ал' десет је... у кола седа,
Пред њеним тремом она стају.
Он кнегињи сав дрхтав хита;
Татјана сама нешто чита;
Два-три тренутка нем од среће
Он седи са њом. Речи неће
На уста мом јунаку бедном.
Сав сметен он је, једва чује,
Узвраћа с муком. Глава му је
Заокупљена мишљу једном;
Упорно гледа он и бледи;
Слободно, мирно она седи.

XXIII

Муж прекида тај чудан пријем
И непријатност tete-a-tete-a;
Он оживљава с Евгенијем
Ђаволства, шале прошлих лета;
Они се смеју. Стижу гости
И сољу сплетки и пакости
Оживљава се бучно вече;
Ћаскање лако, ево, тече,
А бесмислице смех већ дижу.
Ал' пренемагања ту нема,
И причања без плитких тема,
Без вечних истина се нижу
И не плаше слух нашег уха
Смелашћу својом пуном духа.

XXIV

Ал' ту је цела престоница,
Обрасци ту су наши модни,
Свуд виђена и славна лица,
Глупаци свуда неопходни,
Старије даме још без мужа,
Наоко зле и пуне ружа,
И неколико госпођица
Без осмеха, свечаних лица,
И посланик што прича с жаром
О државничким пословима,
И седи старац што се с њима
Смеје и шали још по старом:
Отмено, мудро, али вешто.

Данас је смешно тако нешто.

XXV

Вечито жељан епиграма,
Ту је господин љут на сваког;
На мушки тон, на плиткост дама,
На преслађеност чаја младог,
На приче о роману бледом,
На монограме, на све редом;
На новине, на рат, мигрену,
На зиму, снег и своју жену.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

XXVI

Чувен због ниске душе своје
И Проласов је ту са њима,
Што тупи сјајно перо твоје,
St.-Priest, у многим албумима.
Из врата други деспот бала
Гледа ко слика из журнала;
Укрућен ко херувим дрвен,
Нем, утегнут и нешто црвен.
А превејан ко неки худи,
Намерник дрски с гордом главом,
Пословним, важним својим ставом
Подсмешљив осмех овде буди
И згледање је немо њему
Приговор општи и у свему.

XXVII

Ал' Оњегин је душомац
Татјаном био занет славном,
Не заљубљеном и несмелом
Девојком јадном, једноставном,
Већ кнегињом високом, хладном,
Бескрајно гордом, али складном
Богињом наше царске Неве.
О, људи, сви сте попут Еве,
Прародитељке древне наше;
Не привлачи вас дозвољено;

Змија и чудно дрво њено
Вечито маме срце ваше!
Забрањен плод вам оно спрема
И раја без тог за вас нема.

XVIII

Променила се много Тања!
У улози се снашла овој
И навике свог тешког звања
Стекла у тој средини новој.
Девојку тиху ко да тражи
У овој хладној, пуној дражи
Законодавки сјајних сала?
А некад му је срце дала
И некад је у мраку ноћи
Док Морфеј до ње не доблуди
Чезнула за њим пуна жуди,
И дизала на месец очи
Желећи да ко жена верна
С њим прође пут живота смерна.

XXIX

Свим узрастима љубав влада,
Ал' срцу младом и још чедном
Корисно страсни немир пада
Ко ране буре пољу жедном;
Оно се кишом страсти крепи,
Сазрева кроз тај занос лепи
И моћни живот даје плод,
Раскошни свет и слатки род.
Ал' када старост на нас падне
На заокрету наших дана,
Траг мртве страсти пун је рана...
Тако у јесен буре хладне
Скривају блатом до и луг
И наже тужних шума круг.

XXX

Без сумње наш је Евгеније
Ко дете заљубљен у Тању.
Љубавним сном занесен бдије;
Сањари стално, ноћу, дању;
Глас разума не слушајући
Он сваког дана њеној кући
Одлази, лута око трема

И прати је ко сенка нема,
Сав срећан кад јој заогрне
Рамена сјајна меким плаштом,
Када је такне руком таштом,
Ил' размакне ливерје црне
Пред њоме, или ако стигне
Испуштен рубац да јој дигне.

XXXI

А она - не примећује га;
Не запажа бледоћу сетну,
Код куће мирно прима њега,
Реч-две му каже кад се сретну,
Поздравом га се каткад сети,
А неки пут га не примети:
Не личи она на кокету;
Не трпе то у вишем свету.
Да бледи јунак наш је стао -
Не види она ил' не мари;
Оњегин вене и у ствари
У сушицу је скоро пао.
И сви га шаљу у том стању
Лекару, а он, где? - у бању.

XXXII

А он не иде; прадедима
Свој долазак да јави хоће,
Но Тања све то мирно прима
(Њен пол је такав; пун хладноће!).
Ал' упорне је и он ћуди;
И још се нада, још се труди;
Смелији но здрав, с тешком муком
Он болестан и слабом руком
Кнегињи једно писмо пише.
Мада је сматро (с пуно права)
Да пошта ништа не решава, -
Ал' ето, није мого више
Да трпи јаде срца свога.
Ево вам писма његовога.

Писмо

Оњегина Татјани

Знам, разјашњење тужне тајне
Дубоко ће вас увредити.

Какав ће презир племенити
Изрећи ваше очи сјајне!
Шта хоћу? с каквом жељом кобном
Отворићу вам срце своје?
Каквом ће сад весељу злобном
Повода дати писмо моје!

Када ја у вашем срцу чедном
Нежности искру спазих једном,
Да верујем јој нисам смео;
Навици нисам дао маха,
Слободу празну нисам хтео
Да изгубим пун чудног страха.
Још једно нас је раставило...
Несрећни Ленски тад је пао...
Од свега што је срцу мило
Срце сам тада отргао;
Невезан ничим, ја сам затим
Мислио да слобода може
Да надокнади срећу. Боже!
Како погреших, како патим!

Не, да вас виђам, да вас пратим,
Да сваки осмех, поглед хватам
На вашем лицу и да патим,
Ваш глас да слушама и да схватам
Свом душом својом ваше чари
И савршенства од свих већа,
Да премирем крај вас у ствари,
И да се гасим... то је срећа!

А ја сам лишен свега тога;
Због вас ја лутам светом грубим;
Сваки је час живота мога
Драгоцен, а ја залуд губим
Већ и онако тешке дане
Судбином горком одбројане.
Мој век ће скоро да се скрати;
Ал' да бих био жив, у свести,
Ја сваког јутра морам знати
Да ћу вас током дана срести...

Бојим се да ће да се плаше
Од моје молбе очи ваше
Ко од лукавства које кујем...

И гневни прекор ја већ чујем.
Да знате како страшно боли
Љубавном жеди бити морен,
Умом у срцу које воли
Гушити немир страшћу створен!
Ја жудим да крај ваших ногу
Са сузама и болом слијем
Сву љубав, молбе, све што кријем,
И све што још изрећи могу!
А место тог, хладноћом лажном
И реч и поглед ја оружам,
Говорим с вама о неважном
И весео вам осмех пружам!...

Да противим се себи, страсти,
Више у моћи није мојој;
Реших: у вашој ја сам власти
И предајем се судби својој.

XXXIII

Одговор чека. Ал' га нема
На друго писмо ни на треће...
На неко се посело спрема...
Чим уђе... она!... О, да среће!
Ал' строга је и пуна брига,
Ни речи с њиме, не види га...
Како је сада душа њена
Јованским мразом окружена,
Како се труде усне њене
Да прекор или гнев задрже!
Оњегин оштар поглед врже:
Ал' где су сузе притајне?
Где сажалење? Не, њих нема;
На томе лицу гнев се спрема,

XXXIV

Ил' оно крије стрепњу тајну
Да муж ил' свет не дозна зао
Кроз шалу или реч случајну
Све Евгеније што је знао.
Не, наде нема. Иде кући
Безумље своје проклињући,
Ал' оно га све јаче слета
И одриче се он од света.
Тад му у тихом кабинету

Додоше на ум дани они
Када је стала да га гони
Чамотиња у хучном свету,
Кад га је стегла пуна злобе
И нагнала у мрачне собе.

XXXV

Да чита опет, редом узе:
Гибона, Хердера, Русоа,
Де Стал и остале Французе,
Шамфора, Биша и Тисоа;
Чито је скепсе пуног Бела
И чито књиге Фонтенела,
Од наших мало, ал' од свега,
Не либећи се ни од чега:
И алманахе и журнале,
Где поуке нам штедро нуде,
Где сада мене тако куде,
А где сам некад мадригале
Читао мени упућене;
Па господо. E sempre bene.

XXXVI

И? Читале су очи жудне,
Но мисли су далеко биле,
А јади, жеље, маште чудне
Дубоко се у душу збиле.
Крај правих врста, мимоидом,
Духовним он је чито видом
И друге врсте, и у њима
Заборав мого тек да има.
А то су била ил' предања
Из прошлости далеке, тавне,
Ил' невезане сање давне,
Ил' приче, претње, предсказања,
Ил' гатке пуне живе лажи,
Ил' нежна писма пуна дражи.

XXXVII

И његов ум и осећања
Тону у занос тај све брже,
А мисли пред њим пуне сања
Свој шарени фараон држе.
Час види ту, на снегу танком,
Као на логу схрван санком

Поцива младић нем, извијен,
И чује реци: па? убијен...
Час ниткова и клеветника
Заборављена види лица...
Ту су и чете неверница,
Ту је другова бивших слика,
И село, кућа... и где, тамо,
Уз прозор она... она само!...

XXXVIII

Свико је на тај занос тако
Да тек што с ума није сишо,
Ил' песник посто. Било како,
Скупо би рачун тај изишо!
Па ипак тад умало није
Примио и мој Евгеније
Од мене снагом магнетизма
Моц песничкога механизма.
И лицио је на поета
Кад поред свог камина седи,
Док пред њим титра одсев бледи,
А он уз песму Benedetta
У огањ баца баш ко песник
Ил' папучу, ил' дневни весник.

XXXIX

Зима је већ одумирала
Под топлим дахом, али није
Ни с ума сишо, богу хвала,
Ни песник посто Евгеније.
Пролећно сад га буди доба;
Двострука окна својих соба
И удобне салоне своје
Где као мрмот зимово је,
Он оставља: у санке седа,
Низ Неву лети посут ињем:
На избразданом леду сињем
Сунце се игра и огледа;
Улице копне већ под снегом.
Па куда својим брзим спрегом.

XL

Наш јунак тако рано јури?
Погодили сте већ; дабоме!
Мој неизлечив чудак жури

Татјани својој, суду своме!
Ко сенка хита он са трема;
У предворју ни душе нема;
У сали, никог. С њеног прага
Отвара врата... али шта га
Погађа тако, ко би реко?
Кнегињу он пред собом гледа;
Недотерана седи, бледа,
Са тугом чита писмо неко,
На хладну руку образ клони
И тихо поток суза рони.

ХLI

Ко не би био сад у стању
Да одгонетне тугу њену,
И да препозна јадну Тању
У кнегињи, у овом трену?
Пун сажаљења и пун јада
Њој Оњегин пред ноге пада,
А она дрхти, сетна, бледа,
И Оњегина немо гледа
Без чудења, без сваког гнева...
Све схвата: израз који моли,
Прекорни поглед препун боли...
Девојка скромна која снева
С негдашњим срцем, живих чула
У њој је опет васкрснула.

ХLII

Не подиже га она, ћути,
Очију с њега још не скида,
Премрлу руку нежне пути
Од жудних уста не откида.
О чему Тања мисли сада?
Тишина дуго, дуго влада
И тихо најзад она вели:
"Сад устаните, ма шта хтели,
Ја хоћу да се разумемо.
Да л' памтите још врт крај села
Где сам се некад с вама средла
И слушала пред вама немо
Све придике и опомене?
Данас је, ево, ред на мене.

ХLIII

Млада и можда лепша ја сам
Била у бедном селу нашем,
И волела вас; и шта? шта сам
Нашла у хладном срцу вашем?
Одговор беше строгост сама.
Не, нови нису били вама
Девојке чедне љубав, јади...
И сада - боже! - крв се хлади
Када се у сну сетим тамном
Погледа оног, хладног гласа...
Ал' не кривим вас: тога часа
Поступили сте часно са мном,
И спасили ме од многих зала;
Свом душом вам на томе хвала...

XLIV

У пустињи, далеко, сама,
Ван таштина и дворске свите
Нимало се не свиђах вама...
Па што ме сада прогоните?
Што сада вашу пажњу скрећем?
Да л' зато што се сада крећем
У вишем друштву, што га примам,
Што углед и богатство имам?
Да л' што нас двор сад пази тако
Јер рањаван је муж у боју,
И што би сад срамоту моју
Приметили у друштву лако
И могла би у тој средини
Саблажњив углед да вам чини?

XLV

Ја плачем... Ако Тању јадну
Ви нисте још заборавили,
Уз гнев и вашу јеткост хладну
Мени би дани дражи били
- У мојој кад би било власти -
Од ове ваше срамне страсти
И писма оног што сте слали.
Некад сте барем поштовали
У мени младост пуну снова
И штедели сте срце врело.
А шта је сада вас довело
Пред моје ноге? раскош ова!
Зар с вашим срцем, с вашом части

Да робујете ситној страсти?

XLVI

Сва раскош та је, Оњегине,
Позлата мог живота мучног;
Јер чему све те светковине
И успеси код света хучног?
Дала бих радо одмах сада
Све, све те крпе маскарада,
Сав овај блесак, дим и сјај
За своје књиге, дивљи гај.
За боравиште наше бедно,
За места где сам крај мог села
Вас, Оњегине, некад срела,
И за то гробље неутледно
Где стоји крст и сенка грана
Над гробом где је моја нана.

XLVII

А могућа је срећа била...
Но удес мој је решен сада.
А можда и ја, што бих крила,
Непажљиво поступих тада.
Заклињала ме мати јадна,
А спремна беше душа хладна
На сваку нову вољу неба.
Удала сам се. Сада треба
Да одете, јер ја вас молим.
У срцу вашем поред страсти
Поноса има, има части;
Зашто да кријем? још вас волим,
Ал' другом ја сам поверена
И остаћу му верна жена".

XLVIII

Изишла је, и Евгеније
Ко згромљен још на месту стоји.
Каквих се мисли вихор вије,
И шта се у том срцу роји?
Ал' мамуза се звекет чуо,
Татјанин муж је искрснуо
И мог ћемо јунака сада,
У овом црном часу јада,
Да оставимо, можда с тугом,
Занавек... Доста лета, зиме,

Лутасмо истим путем с њиме!
Кликнимо сада један другом
Ко поздрав наше "ура!" славно.
Време је (зар не?) већ одавно!

XLIX

Мој читаоче, ма ко био,
Да опростим се с тобом желим
Ко пријатељ и садрут мио...
Па збогом. Ма шта путем смелим
Тражио ти кроз строфе моје;
Да л' успомене бурне своје,
Да л' одмор што од труда лечи,
Да л' живе слике, јетке речи,
И л' правописне моје грешке, -
Дај, боже, да бар једну мрву
За маштања, за радост прву,
За новинарске сплетке тешке
Нађеш над мојим погнут слогом!
Разиђимо се овим. Збогом!

L

Збогом и ти, мој сапутниче,
И ти, мој верни идеале,
И ви, све дражи моје приче
Живе и трајне, мада мале!
Песничку срећу крај вас нађох:
Мир кад у буру света зађох,
И пријатељску реч такоде...
О, много дана отад прође
Кад су Оњегин и Татјана
Дошли у моје будне снове,
И кад сам ја пун стрепње нове
Даљину слободног романа
У магичном кристалу сјајном
Још назиро скривену тајном.

LI

Они што беху тад крај мене
Сада су давно већ далеко,
А других нема да их смене,
Како је некад Сади реко.
Без њих се роман ближи крају,
А она што је у свом сјају
Тањиног лика узор била...

И њу је судба уграбила!
Срећан је ко свој пехар скроман
Не пије до дна непрестано,
Ко пир живота махне рано,
Ко не дочита његов роман
И остави га изненада
Ко ја јунака мојег сада.

К р а ј